

TERVE!

Finska krigsbarn i Skåne berättar

SFK
Skåneföreningen
Finska Krigsbarn

Ett tidsdokument

Denna specialutgåva av TERVE! är inte enbart en minnes- eller jubileumsskrift, utan i högsta grad ett dokument, som skildrar en speciell grupp barns öden. En historisk tillbakablick följs av ett antal personliga beskrivningar av barndomsupplevelserna. I ett utdrag ur en enkät berättar enskilda krigsbarn i korta meningar om sina upplevelser. Sammantaget är detta ett unikt dokument, som får ett bestående värde för våra efterkommande, för samhällsforskare och andra som kan vara intresserade av vad som egentligen hände.

Visst har vi krigsbarn accepterat våra liv i Sverige. Men allt för många lever med minnen, som ingen människa egentligen skulle behöva få. Minnena är för några en ständig plåga, medan andra har lärt sig finna styrka och kreativitet ur dem. Vi berövades vår barndom, föräldrar berövades sina barn. **Män med makt och hunger efter land skapade oss krigsbarn!**

Redaktionen

Skåneföreningen Finska Krigsbarn 2002

c/o Börje Dahl - ordf

Pilgrimsgatan 7 B

271 36 Ystad Tel: 0411-729 69

c/o Anita Sjöholm - v ordf

Lummervägen 12

281 37 Hässleholm Tel: 0451-14838

c/o Annikki Nilsson - sekr

Vårvädersvägen 4 K

222 27 Lund Tel: 046-120 253

c/o Seppo Sjöberg - kassör

Kanalgatan 60

291 41 Kristianstad Tel: 044-218 622

c/o Tapani Rossi - Terve-redaktör

Rodelgränd 4

243 33 Höör Tel: 0413-24236

SFK:s postgiro: 134419-1

Riksförbundet Finska Krigsbarn

c/o Irja Olsson ordf

Arentvägen 5

806 48 Gävle Tel: 026-16 76 78

Riksförbundets hemsida:

<http://www.immi.se/krigsbarn>

TERVE

betyder i en enkel översättning hälsa, frisk, sund. Ordet finns i flera sammansättningar som t ex *terve tuloa* = välkommen!

tervehdys = hälsning.

I Sverige används enkla hälsningsord som t.ex. Hej! Tjänare! Det är nästan som ett sådant kamratligt hälsningsord **TERVE!** används i Finland. Dess ursprung hittar man i den gamla hälsningsfrasen "Var, hälsad!", som ju betyder att man önskar den man möter god hälsa. Alltså TERVE! kära läsare.

Innehåll

•TERVE!	1
•Information och innehåll -	2
•TERVE! nr 10	3
•Riksförbundet gratulerar	4
•Finlands 3 krig och 70 000 krigsbarn	5
Finlands 3 krig	6
och 70 000 krigsbarn	10
•Personligt	13
En liten pojkes minnesbilder	13
Försoning? Ja!	13
Hemvändardagen	16
Hur såg dom ut -	17
Ödemarksbarn -	18
Arkiverade krigsbarn	18
Besökare i natten	19
Brevet från en syster	19
Brevet "isä" aldrig fick	20
Syskonträff efter 55 år	21
Kära lilla syster!	22
Född fem dagar innan ...	23
Siw tog tillbaka lite av Karelen	23
Brevet till en far	24
Minnesbilder från min första resa	25
Krigsbarn mötte Mannerheim	26
•Positivt eller negativt vara krigsbarn?	27
Positivt	28
Negativt	29
•Krigsbarnbilder	32
•Krigsbarnslitteratur	33
•Bildkollage - föreningen	35
•Våra bidragsgivare	36

Ansvarig utgivare:

Börje Dahl

Redaktionskommitté:

Börje Dahl, Jorma Enochsson, Tapani Rossi

Livaktiga 10 år präglar skånsk/finsk förening

Mitt under kriget i det forna Jugoslavien för tio år sen och anströmningen av flyktingar därifrån bildades på ett par platser i Sverige föreningar för finska krigsbarn.

Det var från ett krig 50 år tidigare då det kom över 70.000 barn Finland. De som kom från Jugoslavien hade sina föräldrar eller i varje fall en av dem med sig, medan finlandsbarnen nästan alla kom ensamma eller i några fall i syskongrupper. Det viktiga var att barnen slapp krigets fasor. De kom med en adresslapp runt halsen, en liten resväska, *matkalaukku*, med några kläder, ett foto och en leksak.

Minnen möts

Evakueringen av de finska barnen har kallats "världens största barnförlyttning". Många råkade ut för missförstånd och fick ingen förklaring till sin tillvaro. Men de flesta kom till förståelse och snälla fosterföräldrar. Många blev också adopterade.

I perioder lättade krigstrycket och många barn sändes tillbaka. När situationen förvärrades skickades barnen tillbaka till Sverige igen. Det finns fall, där barnen åkte tio-tolv gånger mellan länderna. Detta och liknande kan berättas av dom som var med. Bland annat vid de många

möten, studiecirklar och andra samman-komster som kommit till stånd främst i de föreningar, som under senare år bildats bland de här kvarvarande finska krigsbarnen.

Sommarmötet hos Ritva och Berndt aug 2001

Hitta rötterna

Att hitta sina rötter och sin historia är ett behov hos många finska krigsbarn. Och att bilda föreningar för att sammanfoga, berätta och dokumentera sina erfarenheter är ett naturligt drag hos alla. På initiativ av krigsbarnet Erik Netz i Västerås hölls ett möte på Hotel Gustav Wasa i Borlänge den 21 mars 1992. Då bildades Riksföreningen Finska Krigsbarn, vars målsättning skulle vara att skapa möjligheter att utbyta erfarenheter om gemensamma eller likartade upplevelser. Föreningen skulle hjälpa medlemmarna att hitta sina rötter och sin historia. Man skulle också dokumentera den kulturskatt, som de finska barnens minnen är. Ett sådant dokument är publikationen TERVE!

som Skåneföreningen Finska Krigsbarn här sammanställt för att bli en manifestera sitt tioårs jubileum.

Skånsk förening

I september 1992 samlades i Kristianstad några finska krigsbarn för att försöka få till stånd en skånsk förening. Initia-tivtagare var Hellevi Gripvall, Kristianstad. Hon hade varit med i Borlänge vid riksföreningens bildande och kunde ställa i utsikt, att om det bildas en lokalavdelning i Skåne, kan

det komma att bli så att följande riksmöte förläggs hit. Tidpunkten var redan bestämd till i april 1993. Och det blev redan så, att det första mötet för skåne-föreningens bildande kom att hållas den 17 oktober 1992 på golfklubbens lokaler i Habo-Ljung. Då valdes också Hellevi Gripvall till ordförande.

Den tioåriga programkavalkad som föreningen haft, omfattar ett brett intressefält, allt från bastufest och matlagning till lekar, språkcirklar, stövelkastning, utflykter, vernissage och körsång.

Föreningen har, när denna publikation trycks i nov 2002, 127 medlemmar och 20 stödmedlemmar.

Redaktionen

Riksförbundet gratulerar!

Riksförbundet Finska Krigsbarn gratulerar Skåneföreningen, den tredje i raden av lokal-föreningar, som firar sitt 10 års jubileum år 2002.

Även Riksförbundet (RFK) har fyllt tio år och var den första krigsbarnsorganisationen, som bildades i Sverige. Detta skedde på Hotel Gustav Wasa i Borlänge den 21 mars 1992. Sedan dess har vi gjort en lång gemensam resa i krigets skugga. Vi har gått framåt men haft blickarna bakåt. Vi har frågat oss vad var det som egentligen hände för 60 år sedan då vi flydde från Finland tillsammans med tiotusentals andra finska barn, för att komma till tryggheten i Sverige, Danmark eller Norge. Med allt vad det innebar. Och vi har frågat oss, gång på gång: Varför?

För närvarande vet vi inte

hur många finska krigsbarn finns i Sverige. Det bör vi försöka ta reda på och satsa krafter och resurser på information om vår verksamhet och för att nya lokala föreningar ska komma till stånd. För de behövs för krigsbarnens skull. Riksförbundet har gjort ett första försök för att inlemma och informera även anhöriga och barn till krigsbarn. På Gävlemötet i maj fick de en första genomgång om andra världskrigets historia, följder och orsaker. Samt en bakgrund till föräldrarnas livsöde, och kanske nycklar till sitt eget liv. Detta arbete bör fortsätta och initieras av de anhöriga själva.

I samarbete med Föreningen Norden, Utlandsfinländarparlamentet, Immigrantinstitutet och Sverigefinska delegationen ska RFK diskutera och föra fram för krigsbarnen viktiga frågor. Det kan gälla dokumentation av våra öden, liksom den enkätundersökningen Pirkko Ahlin presenterade vid vårt Nordiska möte. De samlade svaren och

slutsatserna finns att beställa från RFK. Arbetet med en antologi fortsätter med sikte på utgivning våren 2003, och kompendiet med de övriga levnadshistorierna ska också samlas i en eller annan form.

Tillsammans med Centraförbundet för Krigsbarn i Finland har RFK bildat ett Nordiskt krigsbarnsråd. Rådet ska samarbeta med de engelska "Evacuees" i England i syfte att grunda ett internationellt krigsbarnsarkiv vid Reading University utanför London. Där ska krigsbarnens historia koncentreras. Inte bara de finska krigsbarnens utan även

vittnesbörd, från Balkan, mellanöstern och andra krigshärder i världen. I arkivet ska man i framtiden kunna få svar på hur barnen världen drabbas av kriget, om de långsiktiga, posttraumatiska effekterna som ett helt liv inte kan suddas bort. Hur man ska planera hjälpaktionerna för att undvika de största misstagen.

Finska krigsbarn har unika kunskaper, och facit i många frågor. Det har även de familjer som en gång tog emot oss. Deras historia bör också dokumenteras. I olika arkiv finns dessutom unikt källmaterial i form av brev, foton, officiella protokoll, ljudband, film böcker och tidningsartiklar, som borde göras tillgängligt för forskning och utbildning. Men all verksamhet kräver mänskliga och ekonomiska resurser. Som riksorganisation kan RFK söka statliga medel för dokumentation, forskning och rehabilitering, som kommer till nytta för alla krigsbarn. I detta arbete behövs alla lokala föreningars stöd och kunnande. RFK vill öka den utåtriktade verksamheten och informera myndigheter och organisationer om barnflyttningarna åren 1939–45 för att ge krigsbarnen en väl dokumenterad och värdig plats i 1900-talets historia.

Grattis och tack till Skåneföreningen och lycka till med de kommande åren!

Irja Olsson
Förbundsordförande

Finlands 3 krig och 70 000 krigsbarn

Hos allmänheten är finska vinterkriget tämligen välkänt. Ett litet folk försvarade sig med beundransvärd beslutsamhet och stor tapperhet mot en aggressiv stormakt. Man känner också ganska väl till **fortsättningskriget**, då Finland ställdes inför nya prövningar. Att detta krig var ett anfallskrig är mindre känt. Finlands tredje krig, **kriget i Lappland**, mot de tyska trupperna i finska Lappland, är okänt för många.

Mycket välkänt är krigsårens stora engagemang i Sverige för Finlands folk i allmänhet och barn i synnerhet. Till nästan varje kommun kom det finska barn. Det fanns kommuner, som särskilt tog emot barn från sin vänort i Finland. Många svenskar har haft ett finskt "syskon" eller finska klass-kamrater eller minns att det fanns en finsk pojke eller flicka i granngården eller i kvarteret.

I denna artikel ges en kort beskrivning av de tre krigen och hur de påverkade omfattningen av barntransporterna till Sverige. Visst var Finland en bricka i ett storpolitiskt spel. Det är svårt att komma ifrån tanken att gamla finska imperialistiska ambitioner påverkat relationerna till den "store grannen i öster". Blev barnen också verktyg i det storpolitiska spelet? Kanske!?

För att sätta in barnförflyttningarna från Finland i ett krigshistoriskt sammanhang följer här en samman-ställning över några viktiga händelser, som på ett eller annat sätt inverkat på förhållandena i Finland. Man kan till och med påstå att några krigs-historiska händelser borde fått större politisk genomslag i Finland än vad de egentligen fick.

Krigshistorisk bakgrund.

Minneslista över När skedde Vad?

1939 - 1940

23 aug 1939 Molotov-Ribbentrop-pakten undertecknas

30 sept 1939 Tyskland anfaller Polen - Andra världskriget börjar.

30 nov 1939 Ryssarna anfaller Finland - Vinterkriget inleds.

13 mar 1940 Vinterkriget upphör, Karelen förloras.

9-11 apr 1940 Danmark och Norge ockuperas av Tyskland.

1941

22 jun Tyskland anfaller Sovjetunionen.

25 juni Finland engageras i kriget mot Sovjet. Fortsättningskriget inleds.

3 juli Finland anfaller och går över gamlariksgränsen in på ryskt territorium.

Aug/sept I vinterkriget förlorade områdena återtas.

Okt/nov Finlands armé tränger djupt in på ryskt territorium. Intar Petroskoj. Evakuerade karelare börjar återflyttning.

1942

Hela 1942 Ockupation av Öst-karelen. Ställningskrig. Återflyttning fortsätter och återuppbyggnad i Karelen intensifieras.

4 nov Rommels Afrika-armé besegras vid El Alamein.

1943

2 feb Tysklands 6:e armé krossas o kapitulerar vid Stalingrad.

Hela 1943 Ockupationen av och ställningskriget i Östkarelen fortsätter.

1944

27 jan Ryssarna bryter belägringen av Leningrad.

Våren Ryssarna koncentrerar stora styrkor på Nässet och vid Svir.

6 jun Allierade landstiger i Normandie.

9 jun Ryssarna anfaller Finland på bred front.

4-5 sept Stridshandlingarna mellan Finland och Sovjet upphör.

19 sept Avtal om vapenvila undertecknas.

28 sept Finska och tyska trupper drabbar samman. Kriget i Lappland inleds.

29 sept De sista finska trupperna lämnar ryskt territorium.

13 okt Rovaniemi är jämnat med marken och Tyskland utfärdar order om att allt i finska Lappland skall förstöras.

1945

25 apr De sista tyskarna läm-nar Finland. Finlands krig är slut!

7 maj Tyskland kapitulerar villkorslöst.

Urvalet av händelser kunde möjligen gjorts annorlunda, men hade nog inte ökat förståelse mera. Den historiskt intresserade kan hitta referenslitteratur i notförteckning och litteraturlista i efterföljande kapitel.

Tapani Rossi

Finlands 3 krig

Konflikter mellan länder uppstår nästan alltid när någon part strävar efter eller har tillskansat sig landområde, som annan part uppfattar som sitt. De bakomliggande motiven kan vara gamla eller rent uråldriga, men ges i en viss politisk situation en ny aktualitet.

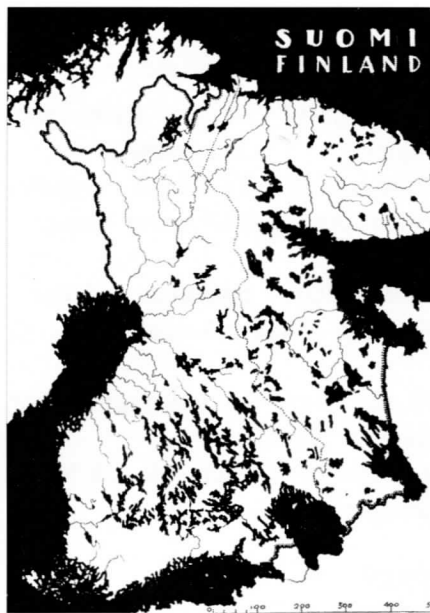
De finska krigen handlade om kontroll över eller innehav av landområden. Finlands konflikt med Sovjetunionen (Ryssland) kan sökas tillbaka till 1890-talet, eller kanske tidigare. Jag har här valt att peka på några rent imperialistiska idéer som var tydligt uttalade i Finland på 1920-, -30 och -40-talen. Det finns inget facit annat än den verklighet som uppstått. Man kan bara tänka och spekulera över alternativen. Krig innebär konsekvenser för alla, inte minst för barn. Krig skapar bl a krigsbarn.

Personligt historieintresse

I Riksförbundet Finska Krigsbarns tidskrift **MedlemsNytt nr 4/01** menar den finske forskaren och författaren till studien **70000 små öden** - Pertti Kaven - att vi kvarstannare i Sverige generellt sett inte är intresserade av Finlands historia.¹ Det är naturligtvis inte så. Vi är många som har stort intresse av Finlands historia och samhälle. I många år har jag själv läst mycket om Finlands historia. Det har varit såväl välgörande som bittert att få en bättre insikt i krigsårens politiska och militära ambitioner och beslut. Finlands "hjältegloria" har hos mig hamnat lite på sned när jag förstått att chauvinistiska och tyskorienterade tankar fick stort genomslag.

Storfinland

Jag har bl a studerat de gamla tankarna och idéerna om ett Storfinland med en finsk östgräns

bortom sjön Onega till Vita Havet. Området kallas ömsom Fjärrkarelen, ömsom Öst-Karelen (= Itä Karjala). Det var tankar, som bl a ledde till att Finland redan 1919 - 1920 med militära expeditioner trängde in på ryskt territorium i avsikt att befria stamfränderna från kommunisternas förtryck.²

Jägarna

Efter inbördeskriget 1918 hade medlemmar ur jägarbataljonen gjort raider in i Fjärrkarelen för att bl a förfölja flyktade finska kommunister.³ 27:e Jägarbataljonen var en hemlig, till Tyskland förlagd, militär utbildningsenhet. Redan vid dess tillblivelse hade man på sitt program att befria inte enbart Finland utan även de finska frändefolken.⁴ De fick ett avgörande inflytande på utgången av 1918 års inbördeskrig och hyllades som hjältar av den segrande vita

sidan. Åtskilliga av dessa jägare blev sedan högre officerare i den finska krigsmakten och generalstabens under krigsåren 1939-45. Flera av dem tillhörde AKS (Akademiska Karelska Sällskapet) en ordensliknande rörelse, vars bärande idé var (Öst-)Karelen förenig med Finland, dvs skapande av ett Storfinland.

Blickar mot öster

Det i Viborg skapade Karelska Medborgarförbundet gav 1919 ut en publikation med engelska titeln "The Greater Finland". Med utgångspunkt från en rad parametrar; finner man såväl geografiska, befolkningsmässiga, som geologiska, strategiska m fl argument för införlivandet av Östkarelen och Kola med Finland.⁵ Karelska Medborgarförbundet skriver i en artikel 1920 om Fjärrkarelen: *Stamfrändernas vidsträckta område, vilket såsom en omedelbar fortsättning av det statliga Finland, breder ut sig mot öster och sydost, väntande på sin befrielse.*⁶

Vänskapliga relationer

Vid 20 årsminnet av inbördeskriget (1938) tilläts tyska trupper defilera i en militärparad genom Helsingfors. Kanske en bagatellartad händelse, men den uppfattades som ett av flera tecken på nära vänskap mellan länderna.⁷

Rysk misstro

Stalin och Molotov var medvetna om de finska intressena av Öst-Karelen och de vänskapliga relationerna till Tyskland. Det fanns därför en förklarlig misstro mot Finland vid världskrigets utbrott.

Sovjetunionen såg att finska intressen, som riktades mot Öst-Karelen, byggde på liknande tankar som Nazi-Tysklands "Lebensraum", livsrummet i öster, som innebar att Tyskland såg sin framtid ligga i erövringen av Östeuropa. Att tidigt skydda sina intressen visavi sina grannländer var naturligt för ryssarna, som inte hade några betänkligheter att komma överens med tyskarna och underteckna den

s.k. Molotov-Ribbentrop-pakten. Detta avtal gav Sovjet fria händer att ställa krav på grannländerna, där Finland i förhandlingarna om landavträdelser inte gjorde några eftergifter. När förhandlingarna körde fast blev det maktspråket som fick gälla. Den 30 nov. 1939 anföll Sovjet Finland. Vinterkriget bröt ut.⁸

Vinterkriget

Finland förde en hjältemodig försvarskamp under vinterkriget. Men hjältemodet har delvis präglats av "segrarna" vid Salla, Raate, Tolvajärvi, Kitilä o.s.v. Finska framgångar där fick stor hjälp av fantasilös strategi och taktik av ryska befälhavare i kombination med undermålig trupp och materiel. Den stränga vintern 1939-40 var oerhört svår för alla soldater, men finnarna kunde bättre än de illa utrustade ryssarna utnyttja och uthärda snön och kölden.⁹ När Röda Armén fick ny ledning, nytt materiel och bättre rustade soldater, räckte det inte ens med sisu och finskt hjältemod.

Självklart förringas inte de enskilda soldaternas heroiska och självutplånande insatser. De kämpade en Davids kamp mot Goliat, men i vinterkriget fick en utmattad David stryk av en sargad Goliat.

Under vinterkriget stupade 22.000 finska soldater på finsk mark och mer än 45.000 sårades i det bittra försvaret av landets gränser. Anfallet mot Finland kostade ryssarna uppåt 200.000 stupade soldater och mer än en halv miljon sårade; allt på den finska sidan av gränsen.¹⁰

Vänskapens pris

Kriget i Europa utvidgas i slutet av juni 1941 efter en tids tilltagande spänning mellan Tyskland och Sovjetunionen. Molotov-Ribbentrop-pakten var överspelad. Den 22 juni verkställde Hitler den hemliga krigsplanen "Barbarossa" och kastade in stora delar av sitt väldiga krigsmaskineri i ett anfall mot ryssarna. Leningrad var ett av flera viktigt mål. I planen ingick att Finland skulle engageras i anfallskriget mot Sovjet såväl öster som väster om Ladoga.¹¹

Fortsättningskriget

Efter månader av upprustning, förberedelser och mobilisering var den finska armén starkare än någonsin. Man ville dock inte starta ett anfall utan avvaktade ett par dagar de ryska reaktionerna på tyska anfallet. Det finska engagemanget i Barbarossaplanen motiverades som försvar av nationens gränser och inleddes den 24 juni¹¹.

I finska Lappland hade tyska trupper samlats från Norge och finska trupper ställdes där under tyskt befäl. Petsamo besattes

snabbt varefter man siktade in sig mot den strategiskt viktiga Murmanbanan.¹² Även Sverige blev motvilligt indraget i kriget i så måtto att man tillät transitering av tyska trupper genom landet till Norge och Finland.

Karelen till Finland

Återtagande av det förlorade Karelen var de flesta finnars önskan. Men den gamla storfinska tanken fick också ny näring hos många politiker och officerare. Mannerheim själv gav uttryck åt denna i sin dagorder nr 3 1941: *Under frihetskriget år 1918 gav jag Karels folk på ömse sidor om vår östra gräns löftet att inte sticka mitt svärd i slidan förrän Finland och Fjärrkarelen voro fria. — Ett fritt Karelen och ett stort Finland stiger fram för våra blickar ur mäktiga världshistoriska händelsers svall. Må försynen, som länkar folkens öden, förkunna Finlands armé att infria löftet jag givit Karels folk.*¹³

Generalstaben, som mest bestod av jägarna från 27:e bataljonen, såg nu chansen att förverkliga sina drömmar om ett Storfinland. Många bar med sig Mannerheims uppfordrande ord vid tacktalet i Vasa två år efter inbördeskriget: *Nu väntar eder ett stort och ärofullt verk: skapande av en armé, som förmår göra Finland fritt och dess folk stort och mäktigt.*¹⁴

Efter kort tid hade finska armén återtagit förlorade områden och i aug/sept stod man vid 1939 års gräns i södra Karelen. Den efter vinterkriget evakuerade karelska befolkningen följde tätt efter för att ta sina förlorade hem i besittning.

Överbefälhavare Mannerheim motsatte sig tyska krav att finska förband skulle delta i belägringen av Leningrad. Han, generalstaben, president Ryti och större delen av regeringen var dock eniga om att fortsätta inmarschen över den gamla gränsen till det hägrande Öst-Karelen.^{15 16}

Talvelas dröm

Redan på nyårsdagen 1941 skrev generalmajoren Paavo Talvela i en dagboksanteckning: *Jag hoppas att det är som nu börjar skall medföra möjligheten att tillsammans med Tyskland slå ryssen. Då förverkligas kanske min gamla Karelendröm.*

Talveka var en av de jägare som deltog i stamfejder under Olonets-expeditionen (mellan Ladoga och Onega), där han var ÖB 1919-1920 och även i Öst-Karelen frivilligkår 1921-1922. Den 4 september 1941 fick han leda sin armékår över gränsen för att erövra dessa områden. I nästan tre år kunde Talvela leva med sin dröm.

Kritiken tystas

Gränsöverskridandet betraktades då i flera kretsar som ett anfalls-krig, men den stränga presscensuren hindrade offentlig debatt.¹⁷ Riksdagen hade inget inflytande över händelseutvecklingen.¹⁸

I Väinö Linnas **Okänd Soldat** säger soldaten Salo: *”Vi är i Ryssland nu, grabbar!”*, varpå den buttre Lahtinen svarar: *”Vi är så, ja. Och här var det slut på vår rätt. Dedäran, hädanefter är vi på rövertåg. Så mycket ni vet.”*

Nog hade det lilla folket kunnat haft ett annat alternativ om inte chauvinism och expansionism varit de styrandes ledstjärna.

Finland anfaller

Vinterkrigets fallna hjältar stupade i försvaret av sitt land. Fortsättningskriget ger en helt annan bild av var och hur krigets människooffer skedde. Redan i juli 1941 fanns finska trupper inne på ryskt territorium och bara några månader senare, den 1 okt, intas den ryskkarelska huvudstaden Petroskoj vid Onega. Utmed floden Svir, mellan Onega och Ladoga, befäster Talvelas armékår, efter bittra strider, nära nog alla försvars-strategiska poster. Ett annat mål var järnvägen från Murmansk till Leningrad. Under en tid hade tyska och finska trupper skurit av denna för trafik.¹⁹

Finland ockuperar

Arméledningen hävdade försvarsstrategiska grunder för sina långt framskjutna positioner. Man befann sig flera tiotals mil inne i ryska Karelen. Det var de facto en ockupation av ett stort landområde som aldrig varit finskt. Militär-förvaltningens representanter förberedde områdets förfinskning.

Järnvägsstationen i Petroskoj fick namnet Äänislinna.

Frimärken med namnet **Itä-Karjala** trycktes, finska skolor och lärarseminarier öppnades. Inte bara på kartan byttes ryska ortnamn till finska, utan också fysiska väg- och ortsskyltar. Onega blev Ääninen, Petroskoj blev Äänislinna, Svir blev Syväri. En etnisk rensning genomfördes med

internering av rysktalande invånare till särskilda läger. Den lutherska kyrkan försökte omvända den fåtaliga befolkningen till lutherdomen, dock med ringa framgång.²⁰

Ryska björnen reser sig

Åren 1942-43 präglas av ett ställningskrig med förhållandevis få förluster. De första fem månaderna 1944 skedde omfattande ryska truppkoncentrationer vid Karelska näset och Svirfronten. Den 9 juni 1944, bara 3 dagar efter de allierades landstigning i Normandie, gick Sovjetunionen till angrepp mot de

finska trupperna med en förödande intensitet och styrka. Hundratals finska soldater stupar eller såras varje dag i sina fruktlösa försök att hejda den överlägsna ryska krigsmakten. I tre månader pågår striderna med ständig finsk reträtt, som stundtals kunde bli till oordnad flykt. Först den 4 och 5 september tystnar vapnen.

Förlusterna var stora

Under fortsättningskriget skedde de största finska förlusterna på ryskt territorium såväl i stupade som sårade. I kriget stupade eller försvann cirka 59'000 man. Ca 158'000 sårades, därav blev mer än 50'000 svårt invalidiserade. I fångenskap fanns 3'400 man.²¹ Förutom 27'000 krigsänkor och

50'000 fader- eller föräldralösa barn²² i Finland fanns 35-40'000 krigsbarn i Sverige. Flera tusen av dem skulle aldrig återvända.²³

Kriget i Lappland

Men Finlands krig var inte slut med detta. Ett villkor i vapenstilleståndsavtalet var att finska armén omgående måste jaga ut de tyska trupperna ur landet. Dessa fanns i Lappland och hade inget intresse av att flytta på sig. Finnarna måste därför med vapenmakt driva ut tyskarna. I reträtten mot Norge, brände tyskarna allt i sin väg. Nästan hälften av alla byggnader i finska Lappland brändes. Rovaniemi, Ivalo med flera orter brändes ner totalt. Järnvägar och broar sprängdes och vägar blockerades eller minerades.

Tidigt tog regeringen beslut om evakuering av befolkningen. Man t.o.m. bad Sverige om att ta emot uppåt 100'000 personer. Men det blev inte tal inte någon evakuering med organiserade transporter. Det fanns helt enkelt inte tillräckligt med fordon, som kunde eller fick användas för civila transporter. I

praktiken blev det mest en regelrätt flykt undan kriget.²⁴

Nära nog alla tvingades gå tiotals mil för att nå svenska gränsen.²⁵ Sverige fick i Norrbotten ta emot 48 000 flyktingar från Finland som en följd av tyskarnas brutala

härjningar. Hjälpn var inte enbart humanitär – antalet omhändertagna kreatur var ca 25'000.²⁶ Än en gång ställde den svenska och nu i synnerhet den norrländska allmänheten upp för den finska befolkningen. Denna gång blev det dock inte så långvarigt.

Boken: **Någonstans i Sverige**, av journalisten Jolo, belyser på ett strålande sätt flykten över Torne älv och svenska beredskapssoldaters engagerade insatser i mottagningen av kvinnor, barn, åldringar och kreatur. Bokens faktauppgifter är obestridliga, vilket gör den viktig även som ett historiskt dokument. Boken blev också en uppskattad TV-serie och biofilm.

Kriget äntligen slut

De sista tyskarna lämnade, efter ytterligare människooffer, finsk mark den 25 april 1945 och äntligen var Finlands krig slut.²⁷ Freden blev tung. Karelen förlorades igen samt ytterligare landområden med flera öar i Finska viken samt Petsamo längst upp i norr. Finland dömdes att betala ett stort krigsskadestånd.

Mer än 400'000 karelare hade förlorat sina hem och tvingades, nästan helt utblottade, att starta ett nytt liv, som flyktingar i sitt eget land. Över 100'000 invånare i Lappland återvände till ruinerna av sina forna hem, där nästan hela den s.k. infrastrukturen med vägar, järnvägar och andra funktioner var nästan helt utslagen.

Ur kaos föddes framgång

Från detta kaos där 13-14% av befolkningen förlorat sina hem, tiotusentals familjer splittrats, fattigdom och undernäring varit förhärskande, härifrån har Finland

vandrat en mödosam väg framåt. Under flera år tvingades Finland till förnedrande sovjetisk detaljkontroll och politisk balansgång. Men när det ryska oket äntligen kunde lyftas av har Finland blivit ett av Nordens mera framgångsrika länder, som i flera avseenden gått om Sverige, som en modern ekonomisk välfärdsnation.

Noter

- ¹ MedlemsNytt nr 4/2001, Riksförbundet Finska Krigsbarn.
- ² **Karelska Expeditionen**, Söderström & Co 1920, Gunnar von Hertzen.
- ³ **Finlands Frihetskrig år 1918**, band 6, Söderström & Co 1920, Red.kom.
- ⁴ **Finlands östproblem**; Prof. Jalmari Jaakkola, W&W 1942
- ⁵ **The Greater Finland**; Karelska Medborgarförbundet 1919
- ⁶ **Det fria Finland**; Karelska Medborgarförbundet 1920
- ⁷ **Finland och Andra Världskriget**; C. Leonard Lundin, Ekenäs 1958.
- ⁸ **Vinterkrigets diplomati**; Max Jacobson, Nordstedts 1967
- ⁹ **Finsk och rysk taktik under vinterkriget**; Y A Järvinen 1949.
- ¹⁰ **Vinterkriget**; Allan Sandström, Libris 1989
- ¹¹ **Barbarossaplanen och Finland**; Arvi Korhonen, Natur o Kultur 1963
- ¹² **Finlands Krig 1941-1945**; Kuussaari/Niitemaa, Mil.litt.fören. Förlag 1949
- ¹³ **Med rena vapen**; "Fältmarskalk Mannerheims dagorder 1918-1942"
- ¹⁴ **Det stora äventyret**; Olof Enckell, Fahlcrantz & Gumælius, 1944
- ¹⁵ **Finlands Krig 1941-1945**
- ¹⁶ **Finland och Andra Världskriget**; C. Leonard Lundin
- ¹⁷ **Krig och Censur**; Ragnar Ölander, H Schildts 1958.
- ¹⁸ **Finland och Andra Världskriget** C. Leonard Lundin
- ¹⁹ **Finlands Krig 1941-1945** Kuussaari/Niitemaa
- ²⁰ **Östkarelenfrågan**; <http://www.mannerheim.fi/>
- ²¹ **Timo Malmis hemsida**; <http://www.uta.fi/~titima/ruotsi.html>
- ²² **Finlands barn tacka**; Red.komm., Kustannus OY, 1949
- ²³ **De finländska krigsbarnen i Sverige 1941-1948**; Eric de Geer: Stockholm 1986
- ²⁴ **Finlands Krig 1941-1945**; Kuussaari/Niitemaa
- ²⁵ **Någonstans i Sverige**; JOLO
- ²⁶ **Finlands olyckliga fortsättningskrig**; <http://www.forsvarsframjandet.org/FMF-97-4/finlands.htm>

och 70'000 krigsbarn

Hjälp Finland!

Det var under vinterkriget som organiserad evakuering av finska barn inleddes. I Sverige hade, den 4 dec 1939 (4 dagar efter krigsutbrottet), initiativ tagits till att organisera hjälp åt de från östra gränsområdena flyende kvinnor och barn som i all hast tvingats lämna sina hem och ägodelar. Efter överläggningar mellan Röda Korset, Rädda Barnen, Lottakåren, Fredrika Bremerförbundet, Rotary, Frälsningssarmén, m fl. hade inom två dagar **Centrala Finlandshjälpen** bildats, lokaler anskaffats och arbetet startat. I Finland skapades en parallell organisation: **Nordiska Hjälpcentralen i Finland**, vars främsta uppgift blev att organisera transport av finska medborgare till Sverige.

Finska krigsbarn anländer

Den 13 dec anlände genom de båda organisationernas försorg en av de första kontingenterna med finska barn och mödrar med båt till Stockholm. Men dessförinnan hade många mödrar med barn på eget initiativ tagit sig över till Sverige. De flesta kom med båt från Åbo. Den 13 jan 1940 anlände det första organiserade barntåget till Haparanda med 100 vuxna och 300 barn.

Under den tid vinterkriget varade blev ca 8 000 personer omhändertagna av Centrala Finlandshjälpen. De flesta kom med tåg, men det kom också ca 1 000 barn med flyg på routen Vasa-Sundsvall. Ca 7 000 flyktingar välkomnades som gäster i 4 018 enskilda svenska hem. Ca 1 000 barn placerades på barnhem eller fick vård på något sjukhus.

Bara några dagar efter att kriget upphört i mars 1940 började hemtransporterna. Den tyska ockupationen av Danmark och Norge i april påskyndade takten i återresorna. Redan i mitten av juni hade nära nog alla finska barn och mödrar återvänt till Finland.

Finska sommarbarn

Tanken på barntransporter föddes på nytt i jan 1941. Livsmedelsbristen i Finland var svår och i Sverige var allmänhetens beredvillighet att hjälpa Finland fortfarande enormt stor. En privator organiserad kommitté för **Finska Sommarbarn** startade i maj transport av sjuka och undernärda barn för vård och rekreation under sommaren i Sverige. Det var förskolebarn mellan två och sju år som fick resa för att under några månader äta upp sig i lugn och ro. Många blev inkvarterade i sommarkolonier och tillfälliga barnhem, andra fick återkomma till familjerna de varit hos under vinterkriget. När fortsättningskriget bröt ut vid midsommartiden 1941 hade man hunnit föra över drygt 700 barn till Sverige. En stor andel av dessa kom till Halland.

Nytt krig - nya barntransporter

I Finland bildades en ny myndighet: **Socialministeriets Barnflyttningsskommitté**, som med kraft och effektivitet organiserade det nya behovet av barntransporter. I augusti 1941 började de nya evakueringarna som skulle resultera i att 70 000 (eller fler) barn skildes från sina föräldrar.

Urvalet av barn skedde efter kriterier, som grundades på om fadern stupat, barnens ålder, familjens storlek och försörjningsförmåga och hemförhållanden. Barn ur småbrukar- och arbetarfamiljer från evakuerade områden blev därför vanligaste grupperna. Men det gjordes också andra selektiva urval genom att orter i Sverige inbjöd barn från sin finska vänort att komma. Ett sådant exempel var Halmstad som tog emot en grupp barn från vänorten Hangö.

Krigsutbrottet gav barnmottagningen en annan dimension, och då "Finska Sommarbarn" inte längre var en adekvat beteckning på verksamheten, döptes kommittén på senhösten 1941 om till **Hjälpkommittén för Finlands barn**.

Merparten sommarbarn blev kvar i Sverige, många gånger på föräldrars begäran, men det fanns samtidigt krav på att barn i skolåldern skulle sändas hem. Det fanns också föräldrar som med skärpa krävde att få hem sitt/sina barn, trots tidens allvar. Detta skapade den säregna situationen att hemvändande "sommarbarn" som landsteg i Åbo ersattes samma dag med andra yngre barn som gick ombord för sin första resa till Sverige.

Den svenska Hjälpkommittén, som med i stort sett helt frivilliga krafter svarade för mottagning, inrikes transporter, urval av och placering i fosterhem, vård på sjuhus eller barnhem mm. En stor och effektiv organisation hade skapats i samarbete med främst Röda Korset, Lottakåren och Rädda Barnen. Såväl svenska kyrkan som frikyrkor deltog aktivt i arbetet.

En mycket viktig grupp i Hjälpkommitténs organisation var kommitténs länsombud. Det var dessa som kom att svara för den enda "folkbokföring" eller lokala registrering som fanns över krigsbarnen i Sverige. Den tradi-

tionella kyrkliga folkbokföringen gjorde inga anteckningar i inflyttningsböckerna om krigsbarnen.

Lugnet före stormen

Transporterna av barn till Sverige pågick under hela första halvåret 1942 med 2-3'000 barn per månad, för att nästan helt upphöra i juli månad. Sommaren detta år sker istället hemtransporter i större skala, för att minska i

omfattning under hösten och våren. Detta mönster upprepades år 1943. Evakuerade karelar återvände till sina hem de tvingats lämna i mars-april 1940. Självfallet ville föräldrarna också ha hem sina barn. I juli 1942 fanns ca 20 000 barn i Sverige men skaran minskade till ca 7 500 barn i dec 1943.

Stormen före lugnet

I feb 1943 krossas Tysklands 6:e armé vid Stalingrad och i januari 1944 bryter ryssarna den 1000 dagar långa belägringen av Leningrad. Nu inser Finland att ryssen kan komma när som helst, hotet blir plötsligt överhängande. Detta leder till en febril aktivitet och åter sänds barn till Sverige.

I februari/mars månader tvingas uppåt 11 000 barn lämna sina familjer. Ytterligare flera tusen barn sänds iväg hela våren och sommaren 1944. Kulmen nås i september, då vistas närmare 40 000 finska barn i Sverige.

Transporterna genomfördes med tåg, båt och flyg. Tågtransporterna över Haparanda ansågs säkrast även om de blev otroligt tröttsamma för barnen. Minor och vinteris gjorde båttransporter osäkra vissa tider. Men vanligtvis var båt över Ålands hav till Stockholm det bästa transportmedlet. Flyg användes särskilt för sjuka barn, eftersom restiden blev avsevärt kortare än andra alternativ.

Vid sidan om de officiellt organiserade barntransporterna förekom ett okänt antal privat transporter. Någon

Mamma vinkade farväl vid tåget.

egentlig statistik över den privata förmedlingen finns inte, men det görs troligt att det kan röra sig om tusentals barn.

Den 5 september 1944 upphör krigshandlingarna och två veckor senare träffas avtal om vapenstillestånd. Och från denna tid sker hemkallandet av de finska barnen särskilt under sommarmånaderna 1945, 1946 och 1947.

Var det nödvändigt?

Som barn fick jag lära att Sovjet anföll Finland 1941 och det var därför vi skickades till Sverige. Det tog tid för mig att inse att Finland de facto ställde sig på Tysklands sida i ett anfallskrig mot ryssen. Från att återta förlorat område, fortsatte Finland med ockupation av Fjärrkarelen. Den gamla storfinska tanken hade fått nytt liv.

Var det fel?

Bortser man från rasbiologiska spekulationer kan man fråga om det var rysskräcken eller enbart humanitära skäl som låg bakom barnförflyttningen. Eller försökte man göra en dygd av nödvändigheten? Under förespeglning att man ville rädda livet på barnen skickades de iväg. Det är svårt att se att det som kallats "världens största barnförflyttning" enbart var en humanitär åtgärd. Om man inte genomfört detta hade troligen den finska krigsmakten haft svårare att utföra sina omfattande operationer i Öst-Karelen. Med fronten 20-30 mil borta vid Murmanbanan, Onega och Svirfloden krävdes enorma insatser såväl i hemmafronten, krigsindustrin, krigssjukvården som i transportväsendet, samhällsservicen och folkförsörjningen. Den enda arbetskraftsreserv

som fanns var kvinnorna och barnen i tonåren. Det infördes t o m arbetsplikt för kvinnor, och sådant är ju svårt att förena med samtidig vård av egna småbarn.

Många skolor användes som krigs-sjukhus. På goda grunder kan också antas att kriget orsakade brist på lärare. Dessa omständigheter blev troligen också skäl

till att utnyttja den svenska beredviligheten att ta hand om småbarnen.

Långt ifrån alla föräldrar var villiga att sända iväg sina barn, men protester tystades med hot om sanktioner mot familjen. Kritiska pressröster kvästes effektivt med sträng censur. Det finns alltså skäl att tro att många barn fick lämna föräldrar, syskon och andra släktingar för att det militära läget krävde det.

Var det rätt?

Man skall naturligtvis också vara på det klara med att vistelsen i Sverige räddade många barn till livet t ex tack vare adekvat sjukhusvård och riktig kost. Men viktigast var den ökande livsmedelsbrist, som uppstod dels pga importstopp från väst och dels pga uteblivna skördar från Karelen - Finlands kornbod. Bomber och granater var inte den stora faran man räddades ifrån. Av de barn som stannade kvar i Finland var det få som föll offer för sådana händelser. Ryska partisaner har dock utfört direkta mord på små barn i finska gränsbyar under fortsättningskriget. Flera barn förlorade inte enbart sina hem utan också sina föräldrar som en följd av kriget. För dessa blev ett hem med nya föräldrar i Sverige ofta högsta vinsten i livets lotteri.

Flykten från finska Lappland

Kriget i Lappland från sept 1944 till april 1945 innebar en ny ström av barn från finska Lappland. Närmare 50 000 personer flydde till Sverige. Det var åldringar, kvinnor och barn. Här fanns inte tid för någon sofistikerad registrering av vare sig barn eller vuxna. Därför vet man inte med säkerhet hur många barn som verkligen kom. De blev ju heller inte betraktade som krigsbarn, eftersom ofta moder, äldre släkting eller annan anhörig var med som vårdnadshavare.

Historien kan inte göras ogjord

Det är som synes en mångfasetterad och komplicerad händelseutveckling som leder fram till barnförflyttningen.

Oavsett om vi blev kvar i Sverige eller fick komma hem till Finland, är det separationerna och deras konsekvenser som påverkat oss mest.

Vi har olika minnen och erfarenheter. Det finns de som uttrycker stor glädje över att de kom till Sverige, medan många bär en livslång sorg och saknad över allt det de förlorade när resan till Sverige blev ett faktum. Det finns också exempel på att man helt tagit avstånd från allt vad finskt är. Andra känner bitterhet mot den behandling de utsattes för som fosterbarn i Sverige. Den bitterheten kan ibland paras med hat mot modern och/eller fadern, som upplevs som de som svek sitt barn. Många har ändå slutligen försonats med sitt öde och ser de ljusa sidorna av återvunna relationer till syskon och släkt i Finland.

Ett skiftande spektrum av erfarenheter och upplevelser bär vi krigsbarn med oss. Vår enda gemensamma nämnare är att vi är just krigsbarn. Män med makt och hunger efter land skapade oss, vi blev ett av deras verktyg.

Vår egen historia

Medan hjältar och veteraner i decennier officiellt uppmärksammats med monument i granit, årliga minneshögtider och åtskilliga hyllmeter litteratur, har krigsbarnen själva skrivit sin egen historia. Mest uppmärksammat har ett antal självbiografiska skildringar blivit. Några vetenskapliga studier och examensarbeten har gjorts. Men i memoarer av - eller biografier över - den tidens mest framträdande personer nämns inte något om det som har kallats "världens största barnförflyttning". 40-talets censur tycks haft fördröjd effekt i flera tiotals år.

Genom krigsbarnens egna initiativ har ett antal minnestavlor kommit till stånd. En har satts upp på en fasad på Skeppsbron i Stockholm och en, tyvärr på en undanskymd vägg, under markplanet vid SOKOS varuhuset i Helsingfors. Minnestavlor finns också på Siljaterminalen i Åbo, på järnvägsstationerna i Björneborg, Uleåborg, Lahtis och Kotka. Plus en staty i Kemi.

Varför gråter Sven?

Bilden här intill är hämtad från tidningen *Se* nr 9 1944, sista omslagssidan. Tidningen innehåller ett bildreportage från Haparanda/Torneå där tågbyte sker. Pojken kommer från Helsingfors och har rest i många timmar tillsammans med hundratals andra ledsna barn och stressade lottor. Det är mörk ute och människorna, som bär ut honom till ett annat tåg, förstår han inte. Han förstår inte alls vad som händer. Vart skall han? Pojken kan vara ca 4 år. Är han bara rädd för fotografen eller skriker han ut sin förtvivlan för att inte mamma finns hos honom? Vad tror du?

Varm är linneskjortan, sydd av egen mor -
kall är ylleklädnaden, gjord av främmad kvinna.

(Finskt ordspråk)

Källor till avsnittet om Finska krigsbarn:

- **De finländska krigsbarnen i Sverige 1941-1948.** Eric de Geer: Stockholm 1986.
- **70 000 små öden.** Svensk version, Pertti Kaven 1994
- **Det får inte hända igen.** Finska Krigsbarn 1939-45. Annu Edvardsen Askild & Kärnekull 1977
- **Med 40 000 finska barn i Sverige.** En folkvandring i smått. Elsa Bruun m fl 1943
- **Hur Sverige hjälpte Finland genom Centrala Finlandshjälpen.** Prins Wilhelm, m fl: Stockholm 1940
- **Av folket för folket;** Finlands Folkhjälp 1952
- **Vi var också med;** Barnen i finska kriget, Dora Ahlqvist/Elsa Björkman, Natur o Kultur 1940
- **Det nedtystade kriget,** Veikko Erkkilä, Hjalmarsson & Högberg 2001
- **Se,** den svenska bildtidningen, nr 9 1944
- **Du som haver barnen kär.** Sinikka Ortmark Almgren: 1989
- **MedlemsNytt** år 2001-2002, Medlemstidskrift för Riksförbundet Finska Krigsbarn
- **Talvisota Kronikka,** Gummerus 1997
- **Lapsuus kahta piolen Pohjanlahtea,** Suomalainen sotäläpsi vuosina 1939-1944; Silvo Hietanen, Karjalan Kunnat maj 2002
- Hjälpkommitténs länsombud i Halland Ann-Marie Hermelins, efterlämnade material med kortregisser, färdsedlar, anteckningar, brev mm.

Personligt

I detta avsnitt finns flera personliga berättelser, vittnesbörd om krigsbarns tankar och upplevelser som barn eller vuxna.

En liten pojkes minnesbilder

Bilderna från krigstiden och innan han var sex år i den lilla kuststaden i Österbotten bär han alltid med sig. Det finns inget kronologiskt, inget sammanhang i upplevelserna. En del av dem såg ut så här:

Han gick med sin mamma sedan hon slutat arbetet för veckan till stadens allmänna bastu. Där satt kraftiga kvinnor på lavar och drev fram svetten med stora björkriskvastar. Värmen och ångorna stack i huden och gjorde det svårt att se. Efteråt fick han hallonlemonad ur en flaska med porslins-propp. Lemonaden smakade underbart.

Han bodde med sin mamma och mormor i en lägenhet med ett rum och kök i en långlängad träkåk full av loppar. Man brukade avliva dem genom att kasta dem på vedspisens glödheta järnringar.

Han tyckte att det var ett företag att gå på utedasset därför att trappan upp till sitsen var så lång för honom.

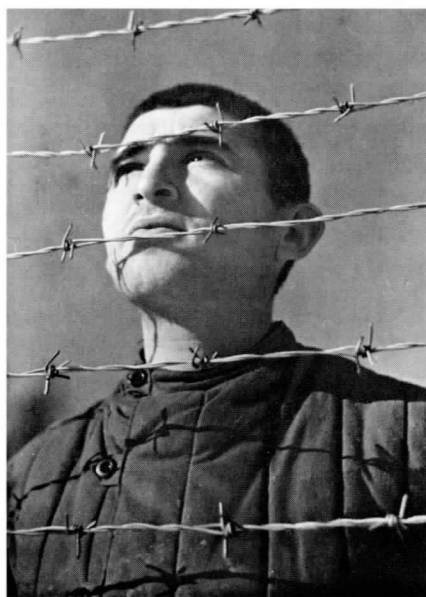
I vedboden fångade han råttor och gick till polisstationen med svansarna och fick då ett par penni stycket.

Några avlägsna släktingar bodde på landet. När han kom in i storstugan lade han märke till den öppna spisen till vänster om ingången med den höga tröskeln och så trasmattorna på golvet. Genom fönstret kunde han se brunnen på gården med sin långa höga brunnsstång. Men det som satte det djupaste spåret i den lille var bilden av en rysk soldat med öronlappsmössa med stjärnan i pannan som hängde ovanför dörren. Soldaten såg ledsen ut och därför blev han också sympatiledsen.

Det hade varit lugnt i staden men en dag kom soldaterna och deras taktfasta stöveltramp hördes på många gator. De hade tagit kvarter på brandstationen där han tidigare tillsammans med andra barn fått vara med om julgransplundringar.

En dag ljud sirenerna då sprang han tillsammans med andra ut i skogen för han bodde inte långt från den. Några skyddsrum fanns inte i något av hans kvarter.

Utanför staden fanns ett fångläger. Det var ryska soldater som vaktades av tyskar. Många av dem bar skärmmössor med platt kulle.

En fånge i väntan på freden och befrielsen.

Så kom resan till Sverige. Av avskedet mindes han ingenting däremot blev resan en bitter upplevelse. Han fick viss tröst av en sjuksköterska som medföljde tåget.

Börje Dahl

Försoning?

Ja!

En varm augustidag för över sextio år sedan var lyckan fullkomlig. Olga och Ilmari fick då sitt andra barn, en liten svarthårig dotter, Paula. Två år tidigare hade de begåvats med en son, Matti.

Den lilla familjen bodde i en trevlig lägenhet i Helsingfors' centrum. Där hade Olga lämnats ensam med sina två döttrar för många år sedan. Hennes dåvarande man hade lockats av den ryska propagandan att ta sig över dit för att starta ett nytt, lyckligt liv efter första världskrigets slut. Emellertid återvände han aldrig. Genom ett utsmugglat paket uppmanade han Olga att till varje pris stanna kvar i Helsingfors med döttrarna. Han var tillfångatagen i en gruva i Uralbergen.

Kriget kommer

Men nu hade lyckan vänt. Olga hade bildat en ny familj. Säg den lycka som varar för evigt!

1939 startade andra världskriget! Deras lilla värld förändrades drastiskt. Familjen Virtanen lämnade i all hast Helsingfors, och tog sin tillflykt till Heinola, en liten vacker stad. Där hade de ett hus vid stranden av Kymmene älv. Över denna älv sträcker sig en järnvägsbro, som under kriget utgjorde en länk till Helsingfors. Där fraktades soldater, vapen, ammunition, och mat vilket fienden till varje pris ville förhindra. Brofästet blev ett mål för de ryska bombblasterna. Man gjorde raid på raid, men lyckades inte träffa målet. De kringboende fick evakueras.

forts.>>

> fr föreg.

Säkrare hos "mummu"

Olga tog barnen med sig till Ilmaris mor i Onkiniemi. Hon hade en liten stuga i skogen där de kunde få en fristad. Olgas två vuxna döttrar från första äktenskapet hade också bildat familjer. De kom också dit. Så fylldes mummus hus med åtta små barn och några vuxna. Det blev minst sagt trångt och stojigt.

Barnflickan med Paula och Matti.

Nära stugan finns en liten sjö, där man kunde fiska. Mummu hade en lite eka för detta ändamål. Dessutom hade hon en åker, där man odlade potatis och grönsaker. I skogen runtomkring plockades bär och svamp, och från bondgården i närheten fick man mjölk och ägg. Olga var en mästare i att trola fram mat på bordet till alla hungriga magar.

Barnen lekte på gårdsplanen och i sandlådan vid den solvarma uthusväggen. De letade smultron i åkerkanten och lekte gömma i skogen. Lekarna avbröts alltsomoftast av tunga bombplan, som kom dånande över skogskanten. Alla sprang då in i skogen och gömde sig. De allra minsta hade svårt att hänga med.

Vilken skräckfylld upplevelse!

Familjen växer

Allt stim och stoj, alla svårigheter att klara av blöjbarn under dessa förhållanden tog hårt på Olgas krafter. Hon var över fyrtio år! Ilmari syntes alltmer sällan. Han var inkallad till militärtjänstgöring. Ibland kom det hem en trött, hungrig, skäggig och smutsig man, märkt av fasansfulla upplevelser. Doften av fuktiga kläder, av skog, mossor och brandrök finns kvar i luktminnet.

Olga blev gravid igen, och i februari 1940 föddes Raimo en kall vinternatt. Olga ville inte föda barnet i mummus stuga bland alla de andra små, varför hon promenerade, stödd på en sparkstötting, två mil till en skola, där barnmorskan uppehöll sig! Nu blev det ytterligare ett spädbarn att ta hand om.

Bördan blev allt tyngre för Olga.

Hon lyssnade på radioutsändningarna om barntransporterna till Sverige, det bekymmersfria, rika landet i väst. Till slut föll hon till föga. Det var 1942. När Raimo var två år och Paula tre och ett halvt år, sattes de på en buss i Heinolas centrum tillsammans med många andra barn. De skulle köras till tåget, och med detta forslas till Sverige via Haparanda. Bilden av de vita husfasaderna runt torget i Heinola bet sig för alltid fast i Paulas minne. Äiti Olgas sista ord till barnen när bussen startade var: "Ei itkä", inte gråta. Det gjorde vi! Mycket!

Isä Ilmari visste inget! Ilmaris bestörtning var stor, när det gick upp för honom att hans två minsta barn deporterats till Sverige. Äiti Olga tröstade honom med, att de snart skulle få komma hem igen. Så fort kriget var slut! Det skulle nog inte hålla på så länge! Trodde man! Storebror Matti var kvar i Finland. Han protesterade vilt när sverigeresan kom på tal. Han ansåg att han behövde hjälpa äiti Olga i hemmet, nu när isä Ilmari var i kriget. Det behövdes bäras ved och vatten och passas barn och mycket annat. Så fick det bli.

Resan föreföll oändlig. Enda minnet från denna långa resa är när vi avlusades och tvagades vid ankomsten till Haparanda. Jag blev djupt indignerad när tanterna omilt skrubbade min lillebror Raimo där han satt i ett träkar med varmt löddrande vatten. Min lillebror var minsann det renaste och finaste som fanns, och förresten var det jag som skulle sköta honom, för det hade äiti Olga sagt! Tanterna log sina milda, hulda leenden. De förstod inte finska!

Åmål blev mitt mål

Målet för vår långa resa var Åmål i Dalsland. Massor av människor trängdes på perrongen, ivrigt sökande bland de små resenärerna. Namn och nummer skulle stämma. Min nya röda hatt försvann i röran, och byttes ut mot en ful grå mössa! Vilken skymf! Ett vänligt par lyfte varsamt upp mig ur folkmassan och försökte förgäves få kontakt med mig. Jag skrek och grät och pekade på Raimo, min lillebror, som fördes bort av en annan familj! Honom skulle ju jag ta hand om! Slutligen förstod man att vi nog var syskon, fast väldigt olika. Raimo var blond, blåögd och kraftigt byggd, medan jag var en liten 12-kilos flicka med svart hår och bruna ögon. Betydligt mindre än min endast tvååriga lillebror. Jodå! Samma adress och föräldrar i Finland! Syskon! Emellertid var inget av de svenska föräldraren berett att ta emot mer än ett barn! Man ordnade dock så att familjerna fick kontakt och lovade att syskonen skulle träffas ofta. Så bar det iväg från järnvägsstationen till det nya hemmet i Sverige.

Nytt och spännande

Det var nytt och spännande. Jag fick sitta i en cykelsadel på en cykel, vilket jag aldrig tidigare gjort. Efter en kort stunds promenad steg vi in i det nya hemmet. Precis innanför dörren stod en gul vaxdukshund med svarta prickar. Den var slät och len och luktade så gott. Inga andra barn kom

heller och tog den ifrån mig! Jag fick ha leksaken ifred! Så blev det den första kvällen i det nya hemmet. När jag kom in i sovrummet tittade jag storögt och sade: "Sänky" Säng! Det hade jag inte haft sedan mitt första levnadsår, och det mindes jag givetvis inte. En fin säng med bilder på sänggavlarna och vackra lakan med mitt namn broderat. En kudde med rysch! Det kändes svalt och skönt att krypa ner i denna rena, fina säng.

Alltmera svensk

Ett nytt liv började i det nya landet. Man ordnade en svensk lekkamrat, som var i samma ålder. Jag hade haft en lite äldre kamrat hos mamma, Hilka. Raimo och jag träffades

Mamma Britta och Paula

emellanåt. Snart blev svenska vårt språk när vi lekte. Finskan försvann helt. Vi fann oss tillrätta. Jag hade underbara föräldrar, som gav mig trygghet och kärlek. Äiti Olga skickade brev på brev. Varje gång ett brev kom från Finland, revs känslorna upp igen. Mina halvsysstrar kunde svenska, varför de flesta breven var översatta. Olga kände att hon tappade taget om sina minsta barn. Kriget drog ut på tiden, varför det inte blev det korta vistelse hon hade hoppats på från början.

Halvsysstrarna kom på besök en gång. Troligen i samband med att de hämtade hem sina egna barn, som också skickats till Sverige. Varje gång det kom ett besök "hemifrån" kändes hela den nya, trygga tillvaron hotad. Jag var rädd!

Raimo kom efter en tid till en annan familj i Skåpafors, eftersom den första familjen inte behandlade honom väl. Avståndet blev större och besöken färre. Vi förlorade kontakten.

Så kom min skolstart 1945. Äiti Olga ville att jag skulle återvända, men många böner och tårar bevekade henne. Dessutom var det fortfarande stora svårigheter i Finland efter kriget. Hon ansåg att jag hade det bättre i Sverige. Jag fick stanna tillsvidare. Skolan började och jag trivdes, men många gånger sprang jag hem efter skoldagens slut, med sprängande bröst, livrädd för att ett nytt brev hade kommit, med nya krav på återresa. Hellre dog jag! Sådana brev damp ner med jämna mellanrum under de följande åren.

Min mor blev ett hot

När Raimo hade skolåldern inne skickades han tillbaka till Finland utan diskussion. Han tog mycket illa vid sig. Prativgrade, matvägrade, rymde emellanåt och skolkade från skolan. Ungefär ett år efter Raimos återresa, kom äiti Olga till Åmål. Jag tror att hennes avsikt var att hämta mig, eller åtminstone försäkra sig om att jag hade det bra. Det hade jag verkligen! Jag tyckte om skolan och skulle dessutom få börja i realskolan. Om jag ville skulle skolgången fortsätta med gymnasium. Jag hade många kamrater, och fyllde min lediga tid med att rita och måla. Det hade jag för övrigt gjort sedan den dag jag kom till Sverige. Jag var tvungen att stå på knä på en stol för att nå upp till skrivbordet. På så vis slet jag ut tyget på två stolar! Pappa Fritz försåg mig med ritpapper och färger och mamma Britta sparade alla färdiga bilder i pappkartonger.

När äiti Olga kom, rymde jag till skogs. Till slut fick hungern mig att återvända hem, sent på kvällen. Då smet jag in på toaletten, låste om mig, och förklarade att jag inte tänkte lämna detta ställe förrän "hon där" lovat att jag fick stanna i Sverige. Effektivt! Det fanns bara en toalett! Man ordnade fram en tolk, fast det måste ha varit mycket sent på natten. Slutligen kom de förlösande orden "Ja, du får stanna, men du är min dotter. Ingen adoption! Du måste skriva brev och kort, hålla kontakten." Detta accepterade jag och lämnade min tillflyktsort, till allas lättnad!

Stegen mot återförening

De följande åren förflöt lite lugnare. Jag gick i gymnasiet. Ägnade mig åt musik och måleri. När jag fyllde 18 år och var myndig enligt finsk lag, åkte mina svenska föräldrar och jag för första gången till Finland. Jag hade plötsligt insett vad äiti Olga fått utstå! Hon hade tvingats lämna ifrån sig ett av sina barn till en annan kvinna. Hennes barn ville inte veta av henne! Jag måste förklara hur ett barn tänker och hur jag kände nu! Det blev ett starkt känslomässigt möte. Kontakten blev bättre efter detta besök.

Egen familj

Så småningom bildade jag familj. De svenska barnbarnen visades upp i Finland. Barnen kände sig rika eftersom de hade två morfar och mormor! De lärde sig lite finska av sina kusiner, och såg fram emot våra resor dit. Den sommaren som Anneli, min dotter var tre och ett halvt år var vi i Finland på besök. En dag satt vi, min make, äiti, isä, Matti och mina halvsysstrar och försökte konversera. I solstrimman, som kom in i rummet stod lilla Anneli och lyssnade storögt. Då böjer sig isä Ilmari fram, denne tystlåtna man, lyfter upp sitt lilla barnbarn och säger "Pikku Paula", lilla Paula. En stor tår rullar ner för hans skäggiga kind.

forts>>

Livet rullade på

Tiden fylldes av familjen och jobbet. Varannan sommar besökte vi Finland, reste runt och utforskade detta vackra land. Inte förrän i femtioårsåldern kom jag att besöka min barndomsstad Heinola och Onkiniemi där alla dramer hade utspelats. Kvar på näthinnan fanns de vitstammiga björkarna, de stolta raka tallarna, den frodiga växtligheten vid Kymmeneälv, vårt lilla hus, de vita fasaderna runt torget i Heinola. Jag kände respekten för älvens svarta vatten, det stora hotfulla brofästet, som stått emot alla bombanfall. Jag mindes värmen från den solbelysta stugväggen där vi lekt i sanden. Jag mindes doften av björkar och röken från bastueldningar. Jag var betagen, förälskad i detta vackra land. I denna stund vaknade även längtan att erövra språket!

De första språkövningarna fick jag lustigt nog från beskrivningen på påsen Lämmin Kuppi, Varma Koppen. Kvällskurser, egna studier, många besök hos mina bröder i Finland har delvis öppnat dörrarna till detta annorlunda språk. Som ett bevis på min tacksamhet att ha återfunnit allt detta: syskonen, landet naturen, språket och musiken kommer alla dessa så välkända, men ändå okända platser och stämningar att uttryckas genom mina penslar. Ett försök att ta det till mitt hjärta och försonas med sitt öde. Vända det negativa till något positivt.

Denna sommar, 2002,

fick jag veta genom min barndoms lekkamrat Hilkkä, att äiti Olga slutligen kommit fram till att det nog var tur att Paula stannade i Sverige. Annars hade hon blivit mjölkpiga i granngården! Vilket öde! Trots allt, tack äiti Olga!

Paula Stéen

Hemvändardagen 2002-08-14

Den 22 dec 1939 fick vi fly från vårt hem i Hämekoski. Far var inkallad, så det blev mor som fick klara av att samla ihop det tillåtna och nödvändiga för sig och sina fem barn – Helmer 12, Maria 10, Seppo 3 och jag 2 år samt lillasyster Pirkko 6 veckor gammal.

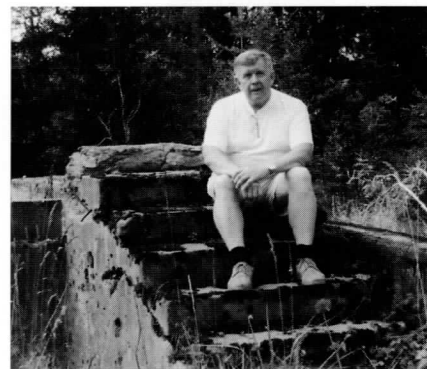
Ganska nära vårt hus fanns en väg-/järnvägsforsningen som var ett viktigt mål för ryskt bombflyg, så evakueringen var ett måste. Jag har inget eget minne av händelsen, utan syster Maria har berättat att vi var på resa i två dygn innan vi slutligen kom fram på julafton till Jyväskylä, där mormor tog emot oss i sitt lilla hus.

I mina gömmor har jag några fotografier från Hämekoski. Mor har gett mig en del och ett album fick jag ärva efter hennes död. Med hennes, mina äldre syskons berättelser och de gamla fotografierna har jag skapat en bild av hur det kunde ha sett ut i där vi bodde.

Min bror Seppo har ofta pratat om att vi två skulle resa till Hämekoski och söka upp husen där vi bodde, nu när möjligheterna att resa till Ryssland blivit lättare. Jag hade inte något större intresse av det, dels för att jag inget mindes och dels för att jag var övertygad om att husen inte fanns kvar. Att se ruiner lockade inte mig. Men så i juni skickade Seppo en nytagen bild där han står framför ett hus som jag känner igen från ett gammalt fotografi. Han berättade att han t.o.m. varit inne i bostaden. Detta utlöste min nyfikenhet och reslust. Den 11 augusti bar det iväg – 101 mil till Valkeavaara, där en brorsdotter och hennes make bor.

Fågelvägen från Valkeavaara till Hämekoski är det bara ca 2-3 mil, men landvägen via gränsstationen i Värtsilä var det en resa på ca 10-15 mil. Det blev en på många sätt minnesvärd resa. Mest bestående minne är nog den fattigdom, tristess och passivitet som präglar trakten. Sedan Finland tvingades bort från området har knappast något underhåll alls gjorts av hus och bostäderna. Förfallet är otroligt, särskilt på landsbygden.

Hämekoski är en liten by med ett fåtal hus som överlevt förfallet. Längst med en liten bygata låg tre stycken hus som var och en kunde vara det hus vi lämnade 1939. Till en början blev vi övertygade om att det första huset vi kom till var "vårt hus". Men så jämförde jag med ett fotografi detaljer på huset och i omgivningen och kom fram till att det inte kunde vara rätt. Seppo lät sig inte övertygas, men jag gick bygatan fram och ser att husen har nummer; 4, 3, 2. Nummer 1 finns inte. Men några meter bortom nr 2 ser jag det jag väntat – ruinen av sockeln till ett hus. Även Seppo måste nu medge att det var detta vi sökt. Träd, omgivning och annat stämde med det gamla fotografiet. I det

som varit en källare växte nu träd. Men vi såg också resterna av en gammal murken hyvelbänk. Den har säkert varit vår fars. Han var en duktig snickare. Han hade gjort de flesta av våra möbler.

Jag träffade min 8 år äldre syster Maria några dagar senare och berättade om vad vi hittat. Hon bekräftade då att vårt hus träffats av bomber, som varit avsedda för väg-/järnvägsforsningen ett par hundra meter längre bort. Detta hade far berättat för henne, för han kom tillbaka dit under fortsättningskriget.

Jag känner ingen besvikelse över det jag sett. Det var väntat. Känslorna ligger på ett helt annat plan. Det är här jag ville bo med mina föräldrar och syskon - men inte fick. Vad skulle ryssarna med denna del av Karelen till? Dom har i 60 år genom vanskötsel förvandlat det bördiga landskapet och kulturskatterna i Sortavala till en slags gigantisk soptipp, där tvångsförflyttade ryssar inte fick äga något och inte ville bo.

Tapani Rossi

Hur såg dom ut - krigsbarnen från Karelen?

Till Eslöv kom den 2 oktober 1941 en kontingent med karelska barn. Lokalpressen bevakade med visst intresse ankomsten. Av allt att döma hade pressmeddelande skickats tidigare, eftersom Mellersta Skåne dagen före ankomsten hade en kort artikel på första sidan om de barn som skulle komma.

Mellersta Skåne

Onsdag 1 oktober 1941
(1:a sidan, spalt 5)

**Finska barn till
Skåne**
ledagas av fru Inna
Egnertz

Torsdagmiddagen den 2 oktober kl 12.55 anlände med nattåget från Stockholm finska barn i åldern 2-7 år för att tillbringa en tid i gästfria skånska hem.

Dessa ledsagas av fru Inna Egnertz Eslöv, som reser upp till Stockholm för att möta dem.

SKÅNINGEN med tillnamnet *Eslövs tidning* hade en reporter på plats när tåget med de 48 barnen anlände. Resultatet blev en utförlig artikel, som i sin helhet återges här. Den i artikeln omnämnda utspisningen skedde i matsalen på dåvarande Hotell Nilsson i Eslöv.

SKÅNINGEN

Eslövs Tidning

Fredag 3 oktober 1941
(Sid 1 spalt 1 och sid 3 spalt 6)

Små karelare på sta'n.

Igår middag anlände hit från Stockholm en kontingent finska barn, noga räknat 48 stycken. Att de voro väntade märkte man så snart de kom in i stationshallen. Denna var till trängsel fylld av blivande fosterföräldrar, förväntansfulla och intresserade barn i alla åldrar, som undrade hur de finska barnen mände se ut. Var de mycket små? Hur var de klädda? Såg de friska ut? Undran var stor. Nåväl, snart skulle deras nyfikenhet stillas.

Efter omkring en halvtimmes försening rullade tåget in på perrongen. Här väntade bl a friherrinnan Elsie Mannerheim från Hälsingborg och konsulinnan Könsberg från Malmö. Och naturligtvis fler representanter för Kvinnoföreningarnas Beredskapskommitté i Eslöv hade mött upp för att ta emot de små. Barnen voro åtföljda på resan ned av fru Inna Egnertz och fem finska lottor.

Vi frågade fru Egnertz hur resan hade gått med så många barn, av vilka kanske en eller högst två talade svenska.

– Tvärtom, säger fru Egnertz, det har varit enbart roligt att ta hand om dessa små. De har varit så snälla under hela den långa resan, ingen förtret hade de ställt till med. Och vad språket beträffar, har jag ju haft de duktiga finska lottorna, som samtliga voro svensktalande, till hjälp.

Efter en båtresa från Finland på ett dygn anlände barnen på onsdagsförmiddagen till Stockholm, berättar fru Egnertz vidare. Sedan tog det ungefär 2 och en halv timme innan Eslövs-

kontingenten "sorterats" ut och kunde tas om hand. Inte mindre än 250 barn medföljde båten från Finland. Några av dem hade redan förut varit i Sverige under vinterkriget, så de visste vad det vill säga att resa så lång väg.

De finska lottorna hade varit till ovärderlig hjälp och vi frågade en av dem om de förut medföljt olika kontingenter till deras bestämmelseorter här i Sverige. Jodå, flera gånger ha de rest fram och tillbaka med många, många barn, och varit ända uppe i Haparanda med några. Så långt söderut som till Skåne hade de inte varit förut. Tyvärr, menade lottan, hinna de inte se något av landet Gosen, ty redan på kvällen återvända de till Stockholm för att fara vidare till Finland med båt om lördag. Med van hand togo de sig an barnen och proppade i dem flera smörgåsar med mycket smör på och dessutom fingo de middag. Maten hade strykande åtgång och de flesta åt med verkligt god aptit. Några voro lite blyga och ville absolut ingenting ha. De voro dock alla förvånansvärt pigga och vakna och sågo ut som om de ätit tämligen gott i sitt gamla Finland. Ingen av dem syntes undernärld. En och annan slocknade förstas efter maten och såg mycket sömniga ut. En flicka hade man t.o.m. lagt över ett par stolar och hon sov som en stock. Så småningom anlände så de svenska värdarna och sökte reda på sina skyddslingar. Det var naturligtvis lite besvärligt innan alla pass och papper klarats av. Men det gick. Och i skrivande stund ha redan några installerats i sina nya hem och resten är på väg mot nya äventyr och nya kamrater.

Apropos maten, så underströk friherrinnan Mannerheim, att barnen, som nästan alla utgöras av små karelare, äro mest vana vid grovt bröd och tycka om det och likaså gröt och välling. Värdarna torde lägga på minnet att vara försiktiga med köttdieten, åtminstone i början, och så sist men inte minst spara på sötakerna. Av detta senare böra barnen på inga villkor få för mycket av. Deras magar tål det inte. Men frukt och grönsaker i massor. Det är bara bra och nyttigt för dem. De har ju kommit hit för att få god och närande mat.

Och så önskar vi till sist våra små finska gäster ett lycka till i Skåne.

GIT

Ödemarksbarn – Krigsbarn

Det var den 6 augusti 1940, exakt 5 år före Hiroshimabomben. Mamma skulle föda barn. Själv skulle jag fylla 5 år och min bror 12. Pappa hade dött på våren i en hjärtsjukdom. 46 år gammal.

När kvällen kom fick min bror och jag sova i uthuset. Det var ovanligt och spännande. När morgonen kom, fick vi komma in i stugan, som bestod av bara ett rum. Då låg mamma på en av de väggfasta bänkarna, precis som pappa gjort innan han dog. Vi brukade alltid ligga på golvet annars, för några sängar fanns inte. Mamma låg på bänken och det satt en främmande tant där också. I en vagga låg min lillasyster. Fyra månader senare skickades hon bort, troligen för att det inte fanns någon mat till henne. Jag fick inte veta vart hon tog vägen. (Senare fick jag reda på att hon kom till ett barnhem i södra Finland.)

Annikki

Själv reste jag med minbinnikemask och en lånad tygväska till Sverige 1942. Det ansågs att jag hade svultit ihjäl annars. Det tog 15 år innan jag fick tillfälle att lämna tillbaka väskan.

När min syster var 16 år skrev hon sitt första brev till mig. Sen dess har vi brevväxlat. 1961 åkte min man och jag med bil till Finland. Vi träffade mamma och de två äldsta syskonen i barndomshemmet, som ligger i Taivalkoski, på Haparandas breddgrad och nära ryska gränsen. Vi åkte också till Helsingfors, där lillasyster bodde. Då möttes vi för första gången och upptäckte att vi såg nästan likadana ut. Gester och rörelser

var också lika. Svårigheten var språket. Jag hade glömt min finska. Som tur var kunde min syster lite skolsvenska och vi förstod varandra.

Det visade sig att vi också haft liknande uppväxtförhållanden. Båda våra adoptivmödrar var ogifta kvinnor, s.k. hemma-döttrar, som passade sina gamla fäder. Skillnaden var att min systers adoptivmor gifte sig sen och fick två flickor. Så min syster har systrar som inte är mina systrar.

Vår biologiska mamma har varit en enastående stark kvinna. Bara 1.47 m lång levde hon hela sitt liv i ödemarken. Födde 6 barn, varav två dog i späda ålder. Som änka fick hon sköta gården själv med hjälp av tonårssonen. Hon klarade också av att skicka iväg de två yngsta barnen, för att de skulle få ett bättre liv. Mamma dog 1981, 85 år gammal.

På flyget hem efter mammas begravning skrev jag följande dikt:

Kära Mamma

**Medan du levde kunde vi
inte förstå varandra,
ty vi talade två olika språk.**

**Men nu när du
befinner dig i din himmel
tror jag att
språksvårigheterna
är borta.**

**Jag ville en gång
tacka dig, mamma,
för allt du gjort för mig.
Du hade modet
att lämna bort ditt barn
och låta det stanna borta
hos andra människor
för att det var bäst
för barnet.**

**Det var en osjälvisk
och modig handling
en mors offer för sitt barn.**

**Tack, mamma,
för att du hade det modet.**

Denna och nästföljande dikt finns i ett litet dikthäfte, som nu finns på biblioteket i Taivalkoski. De är översatta till finska av min brorson, Kari Heikkinen.

Forts nästa sida

Arkiverade krigsbarn

Krigsbarnstransporterna var tämligen väl organiserade och barnen noga registrerade. De viktigaste informationerna finns i passlistor, som upprättades i Finland och som utgjorde underlag för registerkort och färdsedlar upprättade i Sverige. Fosterhem och korrespondens med dessa är också registerförda, liksom barns placeringar på olika sjukhus, barnhem mm. De finska och svenska myndigheternas dokumentation är förvarade i respektive lands riksarkiv. Svenskt arkivmaterial finns på landsarkiven i Göteborg, Härnösand,

Uppsala och Östersund. Folkrörelsearkivet i Gävle och Föreningsarkivet i Jämtlands län innehåller också material. Länsombudens arbetsmaterial har bara i ett fåtal fall sparats och arkiverats. I kommunala arkiv kan upplysningar finnas om utlämnade ransoneringskort, påbörjad skolgång, utredningar om adoption, fosterhem mm. Luckor i arkivmaterialet förekommer, men de flesta kan finna upplysningar om sig själva. Privat organiserad barntransport är tyvärr svårare att finna i arkiven.

Tapani Rossi

Min barndoms idol..

När jag nu minns
och tänker tillbaka
så var du min
barndoms idol,
storebror.

Du kunde allt
som jag inte kunde,
du var tolv år
och jag bara fem.

Du gjorde skidor
som var mina egna.
Du kunde fiska
och fick också napp.

Du kunde ro
över stora sjöar
och på vintern
vi skidade ikapp.
Du lät mig vinna
för att jag ej skulle bli
ledsen.
Du var min barndoms
idol,
storebror.

En gång du gjorde
ett flygplan i trä.
Från ladugårdens tak
släpptes det ner.
Det flög så vackert
och tog mark
med en duns.
Jag stod där nere
och såg på,
beundrande.

Du var min barndoms
idol
storebror.

Jag kom snart till
ett annat land,
men du fanns kvar
i min dröm.
Du kunde allt,
du gjorde allt,
om det blev svårt
skulle du hämta mig.
I min dröm
tänkte jag så.
Du var min barndoms
idol,
storebror.

Jag såg dig igen
efter många år,
då var du vuxen till man.

Du fick tidigt ta ansvar
och arbeta hårt.
Ingen fader fanns,
du fick klara allt.
Du fick valkar i hand
och seniga armar.
Du röjde skog
och odlade nytt
på ödemarkstorpet ditt.

Nu är vi båda
medelålders,
inte ofta träffas vi.
Men beundran sitter i
för den pojke du var
för den människa du
är.
Min barndoms idol,
storebror.

*Annikki Nilsson, f.
Heikkinen*

*PS. Annikkis bror och idol Vilho Heikkinen dog 5 okt 2002
73 år 11 mån gammal. /red*

Besökare i natten

**En medlems annorlunda minnen från sex års ålder.
Vad är verkligt och vad är ren förvillelse?**

Vem var kvinnan, som satt framför spegelbyrån och vem var mannen, som gick fram och tillbaka vid fotändan av min säng? En gosse fanns också. Men något underligt vad det med familjen. De fanns där bara på kvällen då det var mörkt. Jag skrek naturligtvis de första gångerna de visade sig, men när tant Maria kom in och tände ljuset var de borta. De tog ingen notis om mig; damen vid spegeln och mannen i de svarta kläderna. Men pojken, som kanske var sex år, kom ofta fram och tittade på mig. Han verkade snäll. En kväll räckte vi fram händer mot varandra. Hans hand kändes stickig. Lite otäckt var det och jag ville inte göra om det.

Jag var sex år och hade just kommit till tant Maria och farbror Carl. De var ganska gamla, kanske sjuttio år. Jag kom från Finland. Min mamma hade dött och min pappa med mina fyra bröder var ute i kriget. Det var hemskt med flygplan och bomber. Var kanske mitt fel? Min familj hade något år innan varit på släktkalas. Vi barn lekte krig. En gammal gumma kom och bannade oss, och sade att om vi lekte sådana lekar kunde det verkligen bli krig. Och så blev det ju!

Nu låg jag här i Malmby i ett mörkt rum tillsammans med några icke verkliga personer.

Sisko

Brevet från en syster

I januari 1943 skriver en flicka till sin syster i Sverige. Brevet är skrivet på finska men har blivit översatt till svenska, så systern skulle förstå.

Kära, snälla syster

En hälsning härifrån Helsingfors. Och tack för paketet. Tusen, Tusen tack för dockan och servisen. De var så vackra, alla tyckte de var så vackra, och matvarorna var så goda. Mor gjorde soppa av äppel-marmeladen, här får man inte sådan godsaker, t.o.m. karameller är på kort.

Nu har jag samlat 10 dockor och deras namn är Sirkkaliisa, Martta, Sinikka, Tuula, Ester, Liisa, Shirley Temple, Tuulikki. De är nästan alla pappersdockor, men två är riktiga dockor och den dockan ni som skickade den heter Sirkkaliisa.

Nå, mår ni bra där borta? Vi mår bra. Nå, många hälsningar till er alla från far, mor och din syster Riita och alla bekanta.

Hej, hej!

Avsnitt ur *Brevet "isä" aldrig fick ...*

I ett långt personligt brev till sin fader har ett krigsbarn valt ett stycke, som delvis beskriver första mötet med Sverige. Brevet, som aldrig nått eller kommer att nå sin mottagare, eftersom han dog 1976, är en vuxen persons uppgörelse med fadern, som aldrig sökte kontakt med sitt barn.

Författaren har valt anonymitet.

"Isä!"

.....

"Jag tror att det var du far, som fotograferade min bror och mig med var sin väska och resklädda i rena fina kläder på trappan till huset. Mor har satt in ett par foton i ett album och skrivit 29.9 – 41. Det måste varit den dagen vi skickades iväg. Återigen är minnet borta. Far, var du med på järnvägsstationen och vinkade av oss? Om inte, var fanns du i så fall? Det var ju nästan alltid mödrarna, som fick packa sina barns väskor, åka iväg till tåget och överlämna dem till reselottorna och sedan själva ensamma försöka hålla tillbaka gråten. Ni män och fäder var ju ute i kriget och "försvarade fosterlandet". I Väinö Linnas Okänd Soldat läste jag, att den finska armén gick över gränsen långt in i Ryssland som ockupanter. Var det därför som vi barn skickades iväg? Nej, jag vet att du inte kan svara på det. Men vad kände du egentligen när du kom hem och dina minsta barn var borta?

Jag har inget minne av själva resan. Otydliga fragmentariska bilder av en vitklädd man, som klämde på mig och petade in något i munnen kan möjligen bekräfta att vi någonstans blev läkarundersökta. Men var det den gången?

Ett annat minne kan dateras. Den 2 oktober 1941 vet jag att jag och flera andra barn går in i ett vitt hus genom en dörr på hörnet ut mot gatan. Jag hade aldrig tidigare sett något sådant, så det minnet blev särskilt tydligt, jag förstår bara inte varför. Kanske var det för att den långa resan äntligen tycktes vara slut. Inne i huset fanns en stor sal med många bord med vita dukar. Där var också en massa människor och barn som jag kände igen från tåget.

Det här sista, om hur vi kom till Sverige, berättar jag för dig far, för det visste du inget om. Men jag har återigen en fråga till dig. Var du hemma när ni

fick ett postkort, daterat i Helsingborg 2:a oktober? Det kom från en finsk präst, som troligen höll koll på var vi små krigsbarn blev av? Han skrev att jag kommit till ett bra hem. Jag undrar förresten om han någonsin skulle kunna skriva något annat?

Min fostermor var aktiv inom sin rödakorskrets och var visst delvis ansvarig för att barn, som skulle till hennes socknen, blev avprickade och kom till rätt familj. Minnet kan svika mig, men jag tror att hon berättat, att det blev två pojkar över, men man kunde först inte hitta dem. Det fanns inte fler svenska familjer kvar, bara två pojkar, som hade gömt sig under ett bord och var skyddade för insyn av den stora duken. Min blivande fostermor och en annan rödakorsare stod plötsligt med två pojkar utan mottagare. Det blev ett snabbt beslut: "Jaha, då får vi väl ta var sin!"

Jag skall inte trötta dig med att berätta allt om hur det blev i den nya familjen. Men något ändå. Mitt första minne från det nya hemmet är jag skulle rymma. Tidigt på morgonen första dagen tog jag min lilla rock och mössa och sprang ut – måste hitta min mor. Men vart skulle jag ta vägen? Jag kände ju inte igen mig. Kall blåst över en stor öppen grusplan mötte mig. Jag blev stående utanför huset och grät. Tanten, som kvällen innan bäddat ner mig i en mjuk ren säng, kom ut efter mig och sa något. Kanske var det mitt namn hon sa när hon böjde sig ner och lyfte upp mig. Inte förstod jag någonting. Och vad jag själv eventuellt kan ha sagt var det ju heller ingen som begrep. Jag skulle fylla fyra år några veckor senare. Jag var bara en liten och fruktansvärt ledsen pojke.

Som du vet kom bror till en familj i en annan by. Tror du att jag var ledsen över att inte få se honom varje dag? Tror du att jag längtade efter mor och dig, efter storasyster eller storebror, som fick bli kvar hos er? Svaren är JA! JA!

Nu, min far, skall jag berätta något för dig. Något inom mig dog då i oktober 1941. Det var den ouppfyllda längtan, saknaden, som blev som en kallbrand. En bit av min själ dog då. För att inte den själsliga nekrosen skulle förgöra mig helt har jag amputerat bort den biten. Det gör likväl alltid ont i ärrer, såret tycks

aldrig riktigt läka. Ögonen tåras och krampen eller klumpen i halsen växer när minnena gör sig påminda. Visst var väl de nya människorna snälla, ansiktena vänliga även om rösterna lät konstiga först. Händerna var varma och mjuka mot kinden och kramarna alldeles säkra välmenande. Men det var ju inte mors - inte dina.

Vad tror du sker med ett litet barn, som inte ser sina föräldrar och syskon längre? Jo, efter en tid blev ni alla utbytta mot de där människorna, som jag bodde hos. Jag kunde prata och hade antagligen ett hyggligt finskt ordförråd, men det var ju meningslöst att använda det. Självklart byttes också det ena ordet efter det andra ut mot något svenskt och i ökande takt glömde jag alla finska ord – utom äiti och isä. Mina fosterföräldrar var noga med att berätta att jag hade en "äiti" och en "isä", fast jag egentligen inte visst vem ni var. Det hade ni säkert inte tänkt er, det bara blev så. Vi förlorade varandra för all tid. Jag har alltid undrat om det var ett nödvändig offer.

Senare, efter min andra hemresa som 10-åring, såg jag dig ibland. Du var borta i veckorna och kom hem då och då. Jag fick uppleva att du inte klarade att bära dina motgångar utan hjälp av sprit. Du kan inte ana vad jag skämdes de gånger jag måste vara med och släpa hem dig från ölschappet. Och se dig sittande bakfull, lullande och ångerköpt på sängkanten, är minnen jag inte kunnat utplåna. Du tog aldrig vara på chansen att bli min far igen.

Det var på grund av ditt supande som jag måste tillbaka till Sverige en tredje gång. Mor hade redan då kastat ut dig, men när jag skulle resa hade hon sökt upp dig och fått dig med sista biten till Åbo hamn för att vinka av mig. Men du sa aldrig något till mig. När båten lade ut stod jag vid relingen och vinkade till dig, men du tittade bort längst kajen, på något akter om båten, och vinkade inte tillbaka. Var din smärta verkligen större än min? Far, varför lämnade du mig med den minnesbilden? Min själ fick ett nytt ärr. Det var det sista jag såg av dig. Jag har inte kommit över det och kunde därför aldrig förmå mig att senare söka upp dig. Men din smärta var kanske trots allt större än min? Om nu smärtan kan mätas och graderas?"

Yrjönpaika

Syskonträff efter 55 år.

I oktober år 2000, fick jag ett brev från Helsingfors. Det började med orden: "Kära Anita jag är din syster Kaarina, som gärna vill ha kontakt med dig". Jag visste att jag hade en syster i Helsingfors och att hon heter Kaarina, men något minne av henne hade jag inte. Naturligtvis besvarade jag brevet och frågade bland annat hur hon fått min adress. Vår bror Tapani, som skickades till Sverige tillsammans med mig, har tydligen i alla år följt mig och vetat om var jag bott. Han har dock aldrig tagit kontakt med mig.

Efter ca 1 års brevväxling dels med Kaarina och dels med storsyster Laila fattade jag beslutet att åka till Finland och träffa alla syskonen. Kvällen innan jag skulle resa var jag mycket tveksam och nära att inställa besöket. Vilken tur att jag reste! Den tredje maj flög jag från Kastrup till Helsingfors. Kaarina mötte mig på flygplatsen och märkligt nog, kände vi igen varandra. Hur nu det kunde vara möjligt förstår jag inte. Kaarina och hennes man bor i Esbo en bit utanför Helsingfors. Jag bodde hos

dem en vecka. Vi pratade, pratade, skrattade och grät mycket under den tiden.

Kaarina blev liksom jag bortadopterad under kriget. Hon stannade dock kvar i Finland, då hennes nya föräldrar var ett barnlöst finskt par.

Anita och hennes syskon. Anita fyra från höger.

Jag adopterades av ett svenskt par och växte upp i Sverige.

Syskonen i Åbo och Kaarina hade gemensamt bestämt att vi alla 10 skulle träffas söndagen den 7 Maj. Söndagen kom, regnet öste ner och åskan mullrade, men vi åkte de 20 milen mellan Helsingfors och Åbo. Vi träffades hos storebror Martti och hans fru Ritva. De bor i ett eget hus. Ritva hade verkligen "bullat upp" och gjort det mycket fint. Jag hann bara krama Tapani, som talar svenska och fick tolka mellan mig och en del av systrarna, innan känslorna tog överhand och både jag och några av systrarna började gråta. Vi var åtta syskon som träffades efter 55 år! Jag träffade min "brevsyster" Laila innan jag reste tillbaka till Sverige. Min yngsta syster Orvokki, som föddes under kriget träffade jag dock inte. Vi var från början 14 syskon, jag kom som nummer 11.

Det var ett mycket känsloladdat möte och jag kände för första gången i mitt liv att jag hörde till. Vi kommer ju från samma föräldrapar!

Jag fick svar på några av de saker som jag alltmör har funderat på. T.ex. Var kommer jag ifrån? Vem liknar jag? Hur var mina föräldrar? Hur levde mina syskon? Blev fler av oss skickade till Sverige? Varför blev bara Kaarina och jag bortadopterade? Tårarna flödade igen, när

Tapani berättade att han hela tiden hållit reda på hur jag levde. Han visste till och med att jag flyttat mycket när mina barn var små. Syskonen hade träffats minst en gång om året och då även talat om hur Kaarina och Anita kunde ha det. Jag som alltid trott, att jag var helt bortglömd!

Jag fick veta att vi var 6 syskon, som skickats till Sverige. Jag visste bara om Tapani, eftersom vi åkte på samma gång och hamnade i samma stad. Anneli hade varit i Borlänge, Anja i Gävle, Kaarina i Eskilstuna och Martti i Sundbyberg. Vidare berättade Anneli, att hon arbetat i Uppsala, när jag studerade där. Martti hade senare arbetat i Sundbyberg. Vi träffades aldrig eftersom vi inte visste om varandra. Trots språksvårigheterna kändes det bra att jag vågade ta steget och söka rätt på mina rötter. Något som jag aldrig gjort utan stöd av kamraterna i SFK. Tack för att ni uppmuntrade mig att göra det.

Med saknad lämnade jag syskonen med löftet att det inte skulle dröja 55 år till nästa besök.

Många tankar har vandrat genom mitt huvud efter Finlandsbesöket. Ett är dock säkert att i krig finns inga vinnare bara förlorare.

Nästa sommar om allt går väl, åker jag med barn och barnbarn tillbaka till våra finska släktingar.

Anita Alander- Sjöholm.

Ur "När Inkeri kom hem" av Aili Kontinen

"Egentligen var det inte så mycket som skulle packas. Mamma skakade på huvudet åt Inkeris kläder. Dem kunde hon inte längre ha. De fick stanna i Finland. Liksom böckerna och leksakerna. Hon kunde få nytt i Sverige.

Men mitt under all brådska och all glad förväntan hände det att en egendomlig oro grep Inkeri. Den kom över henne när det blev kväll och mamma gick till prostgården. Då hängde hon hela tiden mor i hälarna. Och om mors hand var ledig, ville hon hålla i den. Hon kände att mor var ledsen, fastän hon ingenting sade."

Kära lilla syster!

Jag är din syster Irja. Kommer Du inte alls ihåg mig då Du kommer ihåg Mor och Marja-Liisa? Det var jag som passade och skötte Dig och sprang efter Dig och sökte dig när Du alltid sprang bort hemifrån. Jag kommer ihåg en gång också när jag gick ut för att söka hägg i närheten, då hade Du under denna tid sprungit igen, då blev Mor och jag så förskräckta båda och vi gav oss iväg för att söka Dig på var sitt håll och vi ropade Eila! Eila! Men det hördes intet annat än tystnad och frid. Då tänkte jag att när jag råkar den lilla flickan så skall jag ge henne så mycket pisk att hon säkert aldrig mera springer bort. Och det var jag som då fann Dig. Du gick fram den långa vägen med händerna på ryggen och Du sjöng ensam. Då höll jag på att brista i gråt och jag orkade inte mera vara arg på Dig utan jag bar Dig hem på min armar.

Jag får alltid så ledsamt när jag tänker på den dagen, när vi följde Dig till stationen. Mor och jag bar Dig turvis i vår famn. Sedan när tåget kom och Du skulle med så ville Du inte gå upp på tåget utan du klamrade dig fast i Mor. Och tåget var en god bit på väg när vi hörde Din gråt med orden: Äiti, Äiti! Detta kom sig väl av detta att vi bodde så avlägset ensamma i skogen och här fanns inga andra barn än Du, så Du vara så främmande för de andra barnen och Du var så fastnaglad vid Mor, då hon alltid bar Dig var hon gick.

Ack, om jag ännu en gång finge se Dig så skulle jag krama Dig så hårt, så hårt. Och troligen kommer Du någon gång och hälsar på oss här i hemlandet hos oss.

Du frågade huru gammal jag är. Jag fyllde 21 år och Marja-Liisa fyllde igår 9 år. Jag är ungefär dubbelt så gammal som Du och Marja-Liisa. M-L skulle också gärna skrivit till Dig men då jag har skrivit så mycket skall hon skriva nästa gång.

Många kära hälsningar!

Irja och Marja-Liisa

FAKTARUTA

Brevet tillhör Eila Lundström från Kristianstad. Eilas resa påbörjas i Lauritsala (en stadsdel i Lappenranta) någon av de sista dagarna i maj 1944. Visst måste en liten tre års flickas förtvivlade skrik hörts lång väg. Tåget går via Haparanda. Den 3 juni kommer hon till Göteborg för vidare transport till Hästveda, men i den familjen kunde hon inte stanna, då mannen i huset blev inkallad. I slutet av aug. -44 kommer Eila till en ny familj i Övarp, Norra Ströö. Detta blir hennes fosterhem. Eila har ofta kontakt med Finland, såväl Irja som Marja-Liisa finns där.

Efter att hämta hem barn från Sverige under hela år 1943, uppstår stor oro i Finland i januari 1944 när ryssarna brutit den tyska belägringen av Leningrad.

Under tiden februari - september 1944 sänds varje månad tusentals barn till Sverige. I maj är Eila ett av ca 3'000 barn som skickas iväg till Sverige.

Den 9 juni inleder Sovjetunionen sitt stora anfall mot Finland och Tyskland. De allierade hade tre dagar tidigare landstigit i Normandie. I Europa rådde totalt krig.

Eilas trygghet fanns i Sverige.

Redaktionen

Född fem dar innan bomberna föll

“Han har varit i hetluften med både svenska och finska politiker. Det var på Kekkonens och Gunnar Hedlunds tid. Uppfödd sen fyraåring i Göinge och nu aktiv i Skåneföreningen SFK. Jorma Enochsson har varit journalist och politisk sekreterare åt förre centerledaren Gunnar Hedlund, som han också skrivit en bok om.”

Den 30 november 1939 föll bomberna över Helsingfors och andra stora finska städer. Jag minns inget av det – självklart; jag vara bara fem dar gammal! Men historien berättar, att den ryske utrikesministern Molotov meddelade, att man endast fällt bomber med bröd över Helsingfors.

Min hemgata var Mikaelsgatan 23 C, endast två kvarter från huvudstadens järnvägsstation. Jag har varit där – 30 år senare – och husen fanns kvar men ärrer efter granatsplitter satt i väggen.

Jag minns bättre Hässleholms järnvägsstation och mitt blivande hem, sju kilometer därifrån i Koboda, Vankiva där jag skulle få mitt riktiga bröd, få läsa läxan, klappa katten och mjölka korna och köra och skriva maskin.

Den lille tolken

Svenska hade jag lärt mig då jag fanns i difterikarantän på ett epidemisjukhus i Uppsala i ett år, och bistod nu alltså som femåring som tolk för en annan motsträvig finnpojk vid 13 år som vägrade prata svenska.

Att kriget inte var slut förstod jag av bilderna i tidningen. Det hände, berättade mina fostersyskon, att jag tog tag i far Enochs stora brödkniv vid köksbordet och skrek “Molotov, Molotov...!” Där satt visst både rysskräcken och rysshädet hos den lille Jorma Tauno Häkkinen, som var – mitt födelsenamn.

Flykt till dasset

Man varnades självklart när man var busig och besvärlig, med både” ryssen” och risken av att återförvisas till Finland, men då blev min tillflykt hönshuset eller utedasset, där man förresten kunde titta i tidningen i lugn och ro. När jag sen blev myndig, fått mina syskons Enochsson namn och börjat röra på mig, satt ändå något av minnet kvar. Så t.ex. då jag ca 25 år senare på allvar skickades till Moskva på en reportageresa för

Skånska Dagbladet, vågade jag inte berätta det för “dom där hemma”. Rysskräcken satt ju fortfarande kvar hos dom.

Journalist

Att bli journalist – eller “skrivare” – lockade inte riktigt förrän under lumpen i Karlskrona, då jag hade civilt extraknäck som korrekturläsare och kåsör på Sydöstra Sveriges Dagblad. Tidnings-jobbet lockade och det blev jobb på Blekinge-Posten i ett par år, innan Skåne lockade igen. Efter ett par år vid Skånska Dagbladets Hörby-redaktion och vid huvudredaktionen i Malmö blev jag tidningens förste riksdags-reporter. Det medförde flera resor till Finland, främst Helsingfors bl.a. i samband med riksdagsval och presidentval. Då fick jag flera tillfällen att träffa och intervjuar kända profiler såsom statsministrarna Karjalainen och Virolainen.

Redan tidigare hade jag medelst ett journaliststipendium från Föreningen Norden besökt Helsingfors för reportage och naturligtvis för första gången träffat min bror, ett par fastrar samt kusiner. Min mor dog i 40 årsåldern och far stupade som fänrik i fortsättningskriget 1942.

Detta med makten, politiken och journalistiken har ju alltid haft sina sidor och jag fick erfara det mer och mer, då jag också blev centerledaren Gunnar

Hedlunds personlige politiske sekreterare. Jag blev då plötsligt medveten om hur nära Finland man var igen. På denna sidan fanns Hedlund, på andra Kekkonen.

Jag har jämfört de båda centerpolitikerna som tvillingar, längden och tempera-mentet till trots. Båda var födda år 1900 i nordliga landsdelen, blev båda juris doktorer, politiskt “fostrade” som agrarer och senare ledare för respektive politiska parti, senare kallat center-partiet. Båda blev också ministrar, medan Hedlund inte som Kekkonen blev president; sådana fanns ju inte i Sverige!!

Jorma Enochsson

Siw tog tillbaka lite av Karelen

En resa jag gjorde sommaren 2001 gick till min hemby Latvasyrjä*, som numera ligger inom ryskt område. Det var en mycket omtumlande resa, eftersom det har varit förbjudet att resa till dessa trakter i 60 år. Jag, min dotter och några av mina syskon och syskonbarn var med på resan. Vi sökte upp vårt barndomshem. Det fanns inte något kvar av byggnaderna, men vi hittade rester av skorstenen, flaggstången, grundstenar och vår jordkällare, samt rester av vår brunn. Jag plockade några stenar från tomten. Dem skall jag göra smycken av till de som var med, som ett minne från våra barndoms-trakter. Lite järnskrot fann vi också, och det tog vi också med. Det tjöt lite när vi skulle gå genom tullen, men de sa inget. Vi såg väl oskyldiga ut. Hade lite svårt att hålla oss för skratt tills vi kommit på behörigt avstånd.

Siw Mårtensson

*Latvasyrjä är en liten by i gamla Uukuniemi församling, som var en av de gränsförsamlingar som delades mitt av genom den nya gränsen.

Bara en liten bit åt sydost ligger Sortavala, som också ingick i Siws karelenresa.

Brevet till en far

I den korrespondens man finner mellan biologiska föräldrar och svenska fosterhem är det vanligen mödrarna/kvinnorna som skriver till varandra. I detta brev från ett par kärleks-

fulla svenska makar, vänder man sig direkt till pojkens far. Avsikten är uppenbar, man har bara ett mål - det är pojkens väl och ve, som i alla avseenden skall tillgodoses. Inga skepp får

brännas, inga broar raseras mellan finska och svenska familjer. Det finns alltid en livslång biologisk faktor även vid en adoption. Det kan man utläsa ur detta fantastiska brev.

Fru Alstad den 21/1 1946

Herr Helminen.

Förlåt att jag tränger mig på, men omständigheterna gör att jag måste vända mig till hrr Helminen i en sak som rör både Er och oss. Som Ni vet har ju er son varit hos oss i jämnt fyra år idag, och det är ju på tal att dom skall hem nu snart allesamman. Jag skrev en gång till Marta och sade till henne att om förhållandena skulle bli sådana att hon inte själv ansåg sig kunna ta hand om Seppo så skulle hon veta att vi ingenting hellre ville än att hjälpa henne med det även i fortsättningen. Då skrev hon tillbaka att hon gärna ville att Seppo skulle stanna här och att hon inte hade något emot det på något sätt, men hon trodde inte att myndigheterna skulle gå med på det.

Det gör de inte heller på annat sätt än att vi får lov att adoptera honom. Det är ju vår högsta önskan att få göra detta, då vi under denna långa tid, ja redan från början älskat detta lilla barn som vårt eget. Vi har själva två vuxna pojkar, 22 och 20 år gamla, men både de och vi själva vill så gärna dela vad vi har med vår lille skyddsling. Vi har det så ställt att vi kan ge honom en god uppfostran och han visar mycket goda anlag till att kunna tillgodogöra sig läroämnen, så kan han t.ex. läsa riktigt flytande sedan lång tid tillbaka och rita och skriva är hans avoritsysselsättning. Nu har vi för en tid sedan fått Martas medgivande till adoption av lille Seppo, och advokaten trodde det skulle räcka med det eftersom hon ju genom skilsmässan fick vårdnaden om honom, men myndigheterna vill emellertid gärna höra även hrr Helminens åsikt, och de ville gärna ha ett medgivande även från Er. Jag översänder härmed ett papper som innehåller ett medgivande från hrr Helminen att vi får lov att adoptera Er son Seppo Helminen, och ber nu att Ni som fader till honom vill tänka över vilket som kan bli bäst för honom och handla därefter. Ni känner ju hans mamma bättre än vi gör och kan bättre än vi sätta Er in i hur Seppo t.ex. skulle få det med styvfar, då hon kanske gifter om sig. Låt honom då hellre stanna där han nu är där han är älskad och välkommen av alla och trivs alldeles utmärkt. Han vill naturligtvis ingenting hellre själv än stanna, men hans önskan är ju tyvärr ännu av så liten betydelse, men om vi får behålla honom, så skall hans önskan i framtiden (om han som vuxen vill tillbaka till sitt fosterland) respekteras och vi kommer då aldrig att motsätta oss den. Hoppas hrr Helminen vill vara vänlig att för Seppos skull och med hans bästa för ögonen skriva sitt namn på det bifogade papperet och så få namnteckningen bevitnad av två personer, samt omedelbart återsända det till oss. Skulle mot förmodan inte hrr Helminen vilja göra denna tjänst för sin son, som Ni ändå inte själv får ha någon vårdnad om, så ber jag om ett par rader i alla fall, där Ni talar om varför Ni inte vill.

Det skulle vara ett stort nöje för oss att få brevväxla med Er, vi har ju uteslutande varit hänvisade till Martas uppgifter, och önskar nu också ta del på Era synpunkter. Sänder nu Seppos och våra varmaste hälsningar till Er.

Minnesbilder från första resan till Sverige

Det första jag minns är när jag sitter i tåget på järnvägsstationen i Jyväskylä och vinkar adjö till mor, som står på perrongen bland många andra anhöriga till barn, som är med på tåget. Året var 1942 tidigt på våren. Tåget är fullt med barn som skall till Sverige från krigets Finland. Jag var mycket ledsen, det var första gången i mitt 6-åriga liv som jag är ensam från min familj. Jag var yngst i familjen, jag hade två syskon, Matti 10 år och Anja 11 år gamla, senare föddes min lillasyster, Pirkko; som är 11-år yngre än jag.

Nästa minne är när vi var på båten, det var storm och vi mådde illa, så vi fick lägga oss på däck med filtar över oss. Annars låg vi under däck i våningssängar. Vi var mycket rädda, så när vi såg land med svenska flaggan blev vi mycket glada.

När vi kom till Sverige blev vi läkareundersökta, jag tror det var i Uppsala, och "avlusade", innan vi åkte vidare. Jag kommer ihåg en liten pojke, som lottorna tvingade att äta upp maten som vi fick, och han kräktes upp allt efteråt. Vi var ju inte vana så kraftig och näringsrik mat. Sen åkte vi tåg till våra svenska hem. Av tågresan minns jag, att vi låg och sov överallt i vagnen, till och med på hatthyllorna. Tåget stannade på många stationer och lämnade barn till sina svenska hem innan det var dags för oss som skulle till Hässleholm med omnejd. Där stod vi uppe på trappan till tåget och såg alla människor som skulle ta hand om oss nedanför på perrongen. En

lotta läste på våra adresslappar, som vi hade hängandes runt halsen, vad vi hette och vem vi skulle till. Ninna (jag kallade mina svenska fosterföräldrar för Ninna och Okki,) tog emot mig och sa: O, en liten påg! Jag hade nämligen blivit pojkklippt i Uppsala. Från Hässleholm åkte vi vidare tåg till Sösdala där mitt svenska hem fanns. Vi, Ninna och jag, satt mittemot varandra på tåget och kunde inte prata med varandra.

På den tiden bodde vi på anda våningen i en villa, som Ninna och Okki hyrde av två äldre tanter, så jag fick vara tyst och stilla så inte tanterna stördes. Jag minns hur jag stod i fönstret och tittade ut och tänkte: tänk om mor kom bakom hörnet på närmaste hus. Jag längtade efter henne så enormt. Jag minns när Okkis mor kom och hälsa på för första gången, hon hade en fin docka med till mig, men jag var rädd att hon skulle ta mig därifrån jag förstod inte vad hon sa. Hon var gammal och skrynklig så jag tyckte hon liknade en häxa, men när jag lärde känna henne bättre så var hon den snällaste "farmor" man kunde tänka sig.

För att jag skulle lära mig svenska fick jag 2 öre för varje nytt ord jag lärde mig och det tog inte så lång tid förrän jag kunde göra mig förstådd. Den första sommaren var jag i Sverige tills jag började första klass i skolan i september i Finland. Jag reste nästan varje sommarlov hit till Sverige och under de första åren hann jag

glömma finska resp. svenska språket.

Ninna ordnade så att min syster Anja fick komma till en familj, som bodde i ett stort hus bara tvåhundra meter bort. Vi fick inte träffas för att vi skulle lära oss svenska, men vi träffades ändå i smyg. Anjas tant och farbror hade ett snällt hembiträde som hette Alma. Ofta satt jag med Anja i deras stora hemtrevliga kök, som hade Aga-spis, och blev bjuden på saft och bullar av Alma. Anja bodde hos en "fin" och materiellt sätt bättre familj än jag, men jag tror att jag hade mera omtänksamma och kärleksfulla fosterföräldrar än vad hon hade.

Det här är vad jag kommer ihåg av min första resa hit till Sverige som krigsbarn. Som jag nämnde tidigare så gick jag i skolan i Finland och tog realexamen där så småningom. När jag var 18-år flyttade jag hit för gott och träffade Berndt, min man, vi har

varit gifta i 47-år och har 3 barn, 8 barnbarn och 2 barnbarnsbarn. Ändå så tycker jag att jag inte hör 100 % vare sig till Finland eller till Sverige och jag kan varken svenska eller finska till 100 %.

Ritva Neuvonen-Jönsson

Krigsbarn i Skåne mötte Mannerheim

av Tapani Rossi

Finlands f.d. överbefälhavare, marskalk och president Carl Gustaf Emil Mannerheim levde sina sista år mest i Schweiz.

Den gamle marsken avled i Lausanne den 28 januari 1951. Kistan med Mannerheims stoft transporterades med flyg hem till Finland. Planet, en DC 3, måste dock mellanlanda för tankning och översyn på ungefär halv vägen, och det skedde på Malmös dåvarande flygplats Bulltofta den 31 januari 1951. Kistan fördes från planet längs en granrisbeströdd väg,

kantad med militär hedersvakt och ledsagad av musik av militär orkester, till en föreberedd plats i en hangar. Där skulle den stå ett dygn medan flygplanet gjordes iordning.

Många ville visa Finlands store hjälte sin vördnad. Åtskilliga organisationer, såväl civila som militära deltog i manifestationen, som blev en stor händelse i Malmö. Hur hela programmet såg ut har inte utretts här. Men det är känt att de olika representanterna defilerade förbi och placerade blommor och kransar vid baren, som hela tiden vaktades av militär av olika rang och truppslag. Här fanns även svenska frivilliga, som deltagit i finska förband.

Även finska krigsbarn var med vid kransnedläggningen. Pertti Siljoranta och Raimo Härkkönen, två pojkar från Vollsjö, blev utsedda att representera de drygt 70 000 barn, som kom till Sverige.

Pojkarna fick tidigt den 31 januari sätta sig i baksätet i en Volkswagen för transport till Malmö. Det var bitande kallt i bilen. VW hade ju ett uruselt värmesystem, som inte ens höll vindrutan isfri. De finkladda pojkarna frös i bilen och inte blev det bättre att stiga av och stå i blåsten på Bulltoftafältet.

Gustaf Mannerheim begravdes i Helsingfors den 4 februari vid en statsbegravning som saknar motstycke i Finland. Tiotusentals människor defilerade förbi kistan i Storkyrkan under tre dygn, tills att man måste stäng kyrkan för de sista förberedelserna. Graven finns på Sandudd i Helsingfors på promenadavstånd från centrum. Presidenterna Ståhlberg, Relander, Ryti, Paasikivi och Kekkonen har alla begravts på Sandudd. Ett speciellt monument täcker marskalk Mannerheims grav.

Friherrinnan Elsie Mannerheim från Helsingborg, svägerska till Gustaf Mannerheim, var det länsombud, som i Malmöhus län

svarade för administrativ samordning av transporter, mottagande och placering av finska krigsbarn i Malmöhus län. Hon hade i Inna Egnertz från Eslöv en engagerad och viktig medhjälpare. Det var dessa båda som såg till att de finska krigsbarnen fick ett värdigt deltagande i uppvaktningen vid Mannerheims bår. Perttis fosterföräldrar och Inna Egnertz kände varandra väl.

Pertti Siljoranta är en trogen medlem i Skåneföreningen. Men sjukdom gör det svårt för honom att delta i möten. Han bor i Örtofta. Han visar stolt upp en bild av Mannerheim med namnteckning. Den har han fått av friherrinnan Elsie Mannerheim, som också har skrivit personligt brev till honom. Bland Perttis minnen finns mycket kvar av den korresponden som gällde honom själv under krigsbarnsåren. I ett kollage har Pertti samlat brev, foton och lappen han hade om halsen.

Tack Pertti för att vi fått ta del av ett av dina spännande minnen.

Pertti Siljoranta, Inna Egnertz, Raimo Härkkönen, Elsie Mannerheim

Positivt eller negativt vara krigsbarn?

Följande sidor har tillkommit som en sammanställning av svar till en medlemsenkät, som Riksförbundet Finska Krigsbarn gjort under åren 2001-2002. Enkäten besvarades av ca 270 personer eller omkring 40 % av medlemmarna. Enkäten slutredovisades vid Riksförbundets riksstämma i Gävle i maj 2002. Enkäten innehöll flera uppgifter, som på olika sätt beskriver hur bakgrund, upplevelser och konsekvenser av krigsbarnssituationen påverkat såväl barndom som vuxenliv. Dess sista uppgift var att medlemmarna skulle svara på en fråga om vilka positiva respektive negativa upplevelser man haft som krigsbarn. Det ankom på mig att sammanställa svaren på denna fråga och det är den sammanställningen som här följer. Sammanställningen här är ett begränsat urval svar, som representerar de vanligaste variationerna.

De positiva svaren

Ungefär en fjärdedel av de svarande upplever sin situation som krigsbarn som enbart positiv. Dessa framhåller i de allra flesta fall, att man kom till ett bra fosterhem. Man blev vanligtvis en i familjen och släkten, älskad som eget barn och inte sällan följs den första tiden av adoption. Den positiva relationen till fosterhemmet avspeglar sig också i att man poängterar att man fått god uppfostran, högre materiell standard, utbildning, kulturell utveckling. Mycket ofta betonar man att man fått två familjer, två språk, två kulturer o s v. Någon säger sig vunnit högsta vinsten genom att ha kommit till Sverige. Eller det bästa som hänt. Överhuvud taget betonade positiva svaren ofta materiella värden.

Uppåt en tredjedel upplever att de positiva och negativ faktorerna väger ungefärligen lika. Men här finns större variation i relationen till fosterhemmet – från den kärleksfulla familjen till den mera distanserade. Ganska ofta hittar man svar som handlar om att man fick mat, kläder, husdjur, kamrater mm.

Det finns också de som råkat ut för tämligen svåra om inte rent av mycket svåra förhållanden i Sverige, men i svaren hittas ändå några positiva inslag. Några uppger att man räddats undan, bomber, skräck, svält och kanske död tack vare resan till Sverige. Det är också bland

dessa man finner svaren som betonar att man "härdat av svårigheterna", blivit stark och orädd, lärt sig stå på egna ben, att klara sig själv, fått bredare eller djupare insikt om andra människors svårigheter. "Empati" är ett ord som återkommer.

Flera svar handlar också om lyckan att ha återfunnit syskon, släkt och vänner i Finland efter längre tids separation. I vissa fall kan det skett som en följd av medlemskap i Krigsbarnsförening. Många är stolta över sitt ursprung "att vara finne". Slutligen hittar man svar som gäller den egna familjen. Text att man i Sverige funnit sin livspartner, som man bildat familj med. Man gläds åt barn och barnbarn.

De negativa svaren

Generellt kan man påstå att de negativa svaren är avsevärt mera känsloladdade. Uppåt 70-75 % av de svarande hade tidigare i enkäten svarat att de önskat att *de aldrig behövt bli krigsbarn*. Detta faktum återspeglas tydligt i svaren här. Men det finns också några som svarar att de inte kan finna något negativt att notera.

Smärtan av separationen från föräldrar, syskon och andra släktingar är nog den allra starkaste känsloupplevelsen. Förlusten av de känslomässiga banden till den biologiska familjen uttrycks ofta. Många svar antyder en långvarig och djup

identitetskris: "Att inte höra till" vare sig i Sverige eller Finland återkommer liksom ordet "Rotlöshet". Andra talar om förlorad identitet, utanförskap, otrygghet, ensamhet, bristande självkänsla. Att ha förlorat sitt finska språk är en annan ofta återkommande negativ upplevelse.

Stark värdeladdning och svåra personliga känslor finner man bakom ord som depressioner, kristerapi, psykoterapi, ut- och-in på psyk.klinik, självmordsförsök, ångest, mardrömmar osv. Brustna äktenskap, relationsstörningar till partners, syskon, mödrar, t o m till egna barn beskrivs som konsekvenser av barndomsupplevelserna.

Även separationen från fosterfamiljen har ärrat själen hos många krigsbarn, vilket särskilt gällt dem som varit i "bra fosterhem". Men man kan också ana oerhört svåra förhållande för några barn, som misshandlats såväl psykiskt som fysiskt i fosterhemmen. T o m sexuella övergrepp antyds.

Krigsbarnens enkätsvar visar på starka emotionella reaktioner. Många avstod också från att svara, eftersom man inte orkade med den inre känslostorm som kunde uppstå. På gott eller ont - man är ett krigsbarn livet ut.

Tapani Rossi

“Positiva svar”

Snäll fosterfamilj
 Fick det bra
 Fick ett bra hem
 Utbildning, skolor
 Erfarenheterna gett vidgat mänskligt perspektiv
 Ökat självförtroende.
 Bli gift med en svensk, barn och barnbarn.
 Tvåspråkighet.
 Fick ett nytt hemland med många vänner.
 Fick hjälp av goda människor
 Bra familj, bra uppfostran
 Fått det bra ekonomiskt.
 Blev behandlad som eget barn
 Roligt att återkomma till finska hemtrakter
 Modern skrev ofta, fick träffa båda föräldrarna
 Redan som ung lära att det finns ekonomiska, kulturella,
 social o geografisk skillnader i världen.
 Blev så småningom en stark vuxen.
 Har stor förmåga till empati
 Två familjer som gett mig mycket.
 Bildat familj i Sverige.
 Bott på landet.
 Slapp att evakueras.
 Bra utbildning och jobb.
 Många vänner här och goda kontakter med släkten.
 Tvåspråkighet har gett värdefullt arbete som tolk
 Andra kulturella kontakter.
 Arbete i andra nordiska länder.

Hygglig svensk familj och släkt.
 Väl mottagen vid besök i Finland
 Två språk, två föräldrapar, två kulturer.
 Fick mat.
 Haft lyckan att få det bättre än mina syskon i Finland.
 Betraktades oftast som eget barn.
 Träffat mannen i mitt liv.
 Har fått se två olika världar.
 Återresa till Finland och fick känna familjen
 Lärt att barn och mamma hör ihop.
 Jag uppfostrades i kärlek.
 Fick äta mig mätt. Rena kläder, trygga förhållanden hos
 omtänksam fosterfamilj.
 Har kanske blivit härdad av svårigheterna
 Går vidare med en positiv livssyn.
 Fick omsorg och materiell välfärd i Sverige.
 I Finland; fick ligga tätt intill mor, fick kramar.
 Att växa upp som enda barnet i svenska familjen.
 Har kanske fått ett rikare liv med två familjer.
 Har fått unika erfarenheter som fått mig att växa som
 människa.
 Fick leva med underbara människor som fortfarande har
 plats i mitt liv.
 Kom till ett rikt land. Fick godis och leksaker.
 Jag fick nya familjer som höll kontakt med mig i vuxen ålder.
 Min mors brev gav mig förståelse varför jag skickades till
 Sverige.
 Jag slapp åka fram och tillbaka.
 Blev aldrig mobbad.
 Naturen. Skog och hav ger mig trygghet.
 Fina roliga kamrater.
 Vild glädje över att ha överlevt.
 Lärde mig tala svenska och fick äta mig mätt.
 Blev inte allt för bortskämd, utan lärt känna med dem som
 har det svårt.
 Sverige representerar; trygghet, glädje, sunt liv, god ekonomi
 och rikedom.
 Hade tur med fosterföräldrar, som älskade mig. Har
 fortfarande kontakt med dem.
 Har fått ett vidgat intresse för andra länder, språk och
 kulturer.
 Har rest mycket och arbetat i olika länder.
 Fick det mycket bra mitt nya hemland, kärlek, trygghet,
 omtanke, positiv skolgång, gedigen utbildning, trevligt
 yrkesliv och underbar familj.
 Trots allt har jag fått en trygg uppväxt hos bra fosterföräldrar
 Två kulturer, två språk.
 RFK har gett mig styrka.
 Klarar mig bra i de flesta situationer.
 Förstår andra – empatisk.
 Träffade en underbar familj
 Underbara föräldrar, fick mycket kärlek och fina
 barndomsminnen.
 Har blivit starkare som människa och har förståelse empati
 för andra.
 Fått utbildning och bra yrke.
 Lyckliga och trygga barndomsår i Sverige.
 Vi var förtrupp som öppnade dörrar för andra flyktingar.
 Känner mig psykiskt stark o stabil.
 Varit uppskattad på min arbeten.
 Det känns som man gjort rätt för sig.

Stolt att vara född i Finland.
Två kulturer, två språk.
Förstår människor bättre i krig o kriser.
Bättre materiellt.
Hade hela tiden kontakt med min biologiska familj
Mamma räddade mig från krigets fasor.
Har förståelse och empati för människor som flyr krig o övergrepp.
Jag har det bra i Sverige så jag kan inte klaga.
Har haft tur med bra fosterhem och snälla människor omkring mig.
Träffade en svensk man.
Vill inte flytta tillbaka till Finland.
De möjligheter som gavs mig rent ekonomiskt.
Blev älskad och välomhändertagen.
Har lärt mig förstå barns sätt att reagera.
Mina egna erfarenheter ovärderliga i min roll som adoptivmamma.
Har mina rötter här, som jag träffade min man.
Fått svensk familj, som jag har god kontakt med. De har hjälpt mig mycket.
Blev bra omhändertagen..
Jag fick livslång kärlek till min svenska familj.
Känner mig fortfarande lite märkvärdig och mycket älskad.
Har trots svårigheter lärt mig: Jag kan! Jag vill! Jag skall!
Trygghet och nytt språk
Blev frisk.
Erfarenheter.
Jag har fått en extra familj som följt mig genom åren.
Jag hade tur som fick trygghet i en svensk familj.
Hade turen att hamna hos snälla människor.
Som svensk: Jobb! Att kämpa! Visa att man duger!
Att faktiskt vara stolt över att ha klarat sig.
Fick uppleva två skilda världar.
Fick mig att välja att bli kristen, vet att jag är accepterad av Gud. Har fått styrka att hantera det negativa.
Att ha erfarenhet från två länder.
Att ha två familjer och nya syskon.
Erfarenhet av att vara hos främmande människor.
Fick äntligen bli medelpunkt och få uppmuntran.
Fick gratis ett nytt språk.
Studiemöjligheter.
Fina kläder.
Fick en hund!
Glädjen att möta min far första gången 1961. Den känslan var större än när mina barn föddes.
Har blivit mer självständig. Har alltid fått klara mig själv och fatta egna beslut.
Behövde aldrig vara hungrig.
Fick sova! Behövde inte sova med kläderna på.
Underbara fosterföräldrar som älskade mig.
Fick många lekkamrater och vänner för livet.
Känner trygghet i Sverige.
Har två hemländer och två språk.
Har fått styrkan att stå på egna ben.
Att det var så kort tid.
Lärde mig svenska
Fick bo på landet. Vacker plats. Stora gårdar.
Fick många kamrater.
Återföreningen med mor och syskon.
Åren med Sverige-familjen.

Vänlighet, tillit, värme, glädje, mat kläder, sömn.

Inget

Man fick mat o kläder.
Inget flyglarm jagade oss till skyddsrum.
Det var skönt att komma till finskt barnhem, där man fick tala finska med de andra barnen.
Jag vann högsta vinsten när jag kom till Sverige.
Kom till välbärgad familj, blev enda barnet. Fick åka på vintersport- och språkresor.
Att klara av livets svåra skeden.
Behöver andra människors bekymmer för att slippa de egna känslorna.
Det materiellt goda man fick uppleva.
Fick mat, kläder, utbildning. Träffade intressanta och originella människor.
Blev bekant med musik, balett, litteratur.
Jag upplevde den stora välviljan ...
Uppfostran med hög moral och respekt för andras liv.
Idag är jag tacksam för det som skett. Har större medvetenhet och vuxet ansvar för mitt liv.
Delaktighet i två kulturer.
Blev hjälpt bota sjukdom.
På alla plan ett rikare liv.
Har fått växa upp i fred och välstånd. Mannerheim på väggen, Paasikivi och Linna i bokhyllan har gett intresse för finsk historia, politik och kultur.
Jag har inte fått några men av min resa. Anses som balanserad och harmonisk.
Först som äldre känner jag mig som trygg och hoppas så förbli i resten av mitt liv.

“Negativa svar”

Inga minnen från barndomen
Skiljas från föräldrar o syskon
Familjen splittrats – saknad
Sällan höra till.
Bara tanken på resan gör ont
Förlusten av samvaro med anhöriga.
Förlorat min finsk identitet.
Känner mig som outsider överallt.
Upplevelserna känns ännu som ett sår i hjärtat
Glömt finska språket.
Modern blev främmande. Förlorat samhörigheten med syskon
Rotlöshet, otrygghet hela livet
Känsla av att ej vara “äkta barn” i Sverige.
Längtar alltid efter någon som bryr sig om mig
Har medicinerat mot depressioner.
Känt mig oduglig hela livet. Har ingen självkänsla kvar.
Blev mobbad i skolan.
Känslomässigt otrygg uppväxt.
Känsla av att inte höra till eller passa in.
Fick som barn ofta höra att jag skulle vara snäll och tacksam.
Lider fysiskt av att se barn fara illa.
Känslan av utanförskap svår att bära.

Barndomen avbröts brutalt.
 Skrämmande att se de vuxnas rädsla och sorg.
 Vi krigsbarn fick betala ett allt för högt pris.
 Modern i Finland sträng och krävande
 Längtade tillbaka till Sverige.
 Fick aldrig umgås med jämnåriga.
 Tungt skogsarbete som 12-13 åring.
 Elaka fostersyskon.
 Rotlöshet. Otrygghet
 Känslan av att ha blivit övergiven.
 Många barndomsminnen förlorade.
 Osäker situation, identitet.
 Brist på tillhörighet.
 Alla separationer under barndom och uppväxten
 Hotades med att sändas tillbaka till Finland .
 Tappat bort den finska familjen och språket
 Retades med "finnblodet svallar".
 Uppväxt med mer eller mindre både fysisk o psykisk
 misshandel i Sverige.
 Att skiljas från föräldrahemmet vid 3° års ålder var inte bra.
 Två fosterhem i Sverige. Hos första; blev inlåst och slagen
 blodig. Hos andra; ingen ville krama mig eller läsa sagor.
 Mest negativt var kylan och likgiltigheten.
 I tonåren ifrågasättande om var någonstans jag hörde
 hemma. "Åk tillbaka till Finland om det inte passar"
 Tappade nära kontakt med biologiska föräldrar och syskon.
 Ville vara hos fosterfamiljen, men svårt med vetskapen att
 inte egentligen vara deras eget barn.
 I Sverige; ingen förbehållslös kärlek. Skulle vara, snäll, tyst,
 lydig, strävande, duglig. Fick en ytlig kram vid läggdags.
 Hemresan blev en självanklagelse, inte varit snäll och
 duglig, var själv värdelös.
 Att växa upp hos främmande människor.
 Som barn grät jag ofta vid avsked.
 Kände mig utanför.
 Var mycket vild som barn, ville visa att jag fanns.
 Ingen tyckte om mig som barn.
 Var avundsjuk på min syster som fick stanna hos mamma.
 Jag har svårt att lita helt på människor.
 Osäker på mina egna relationer speciellt till män.
 Har kämpat hårt för mitt självförtroende
 Tappade bort en del av mitt liv med närhet till mammaoch
 familjen.
 Som äldre kom allt som ett svårbearbetat trauma.
 Har gått i kristerapi, kunnat prata av mig och lyssna till andra.
 Jag blev illa behandlad var ständigt rädd för stryk, fick ticks
 och tvångshandlingar. Gjorde elaka saker mot
 andra utan att veta varför. Negativt för mig själv.
 Jag hade inte behövt bearbeta mina upplevelser så
 mycket om jag sluppit denna period med separation från min
 familj.
 Negativt att behöva byta familj när jag rotat mig.
 Hade ingen att gå till för att ventiler mina tankar. Bad
 aldrig om något som kunde vara dyrt.
 Känsla av övergivenhet
 Ängest – Endast överlevnad – Resultat: Känner mig
 mindre ensam när jag är ensam än bland människor.
 På dethär sättet blev jag rotlös, vet inte vad jag är.
 Känns som man förlorat familjegemenskapen. Känner mig
 alltid ensam i Sverige.

Ingen skall behöva uppleva krigsbarnets lott, byta land,
 språk, familj, värderings och fara hit och dit.
 Känslan av utanförskap har dominerat hela mitt liv.
 Att aldrig kunna gör något tillräckligt bra.
 Vill aldrig resa –stannar helst hemma.
 Att inte förstå vad andra barn pratade.
 Magont sängvätning
 Grät efter mamma och mormor
 Chocken att ha blivit övergiven, har troligen inte släpp
 ännu. Den har satt spår i mitt liv.
 Jag blev uppryckt och fräntagen mina rötter.
 Har alltid saknat mina syskon.
 Nu som vuxen kan jag känna mig övergiven av min släkt.
 Tappat kontakten med min finska släkt.
 Splittrad, söker identitet.
 Duktighetssyndrom.
 Vågar inte luta mig mot andra.
 Otrygg. vågar inte fästa mig för mycket vid någon.
 Trots jag kom till bra familj fanns otryggheten, längtan bort.
 Kände mig rotlös, är det fortfarande.
 Som jag ser det finns inget positivt.
 Jag är helt rotlös, hör inte hemma någonstans.
 Längtar tillbaka till Finland men misstänksam styvmor hinder.
 Svårt för min mor att lämna bort mig.
 Att vara krigsbarn gav mig dålig självkänsla, vilket varit
 förödande för mitt vuxna liv. Många år i psykoterapi.
 Finland nonchalerar oss krigsbarn.
 Vi som blev föräldralösa har fått slita oss fram genom livet.
 En slags sorg, ett sår med plåster.
 Kan ibland uppleva känslan av övergivenhet.
 Jobbigt med dubbla föräldrar som vill ha mig.
 Drog fram och tillbaka.
 Fick tidigt bli stor.
 Lite krångligt med släktskap.
 Saknar det finska språket. Har i alla år fått skriva genom tolk.
 Flera år ut-och-in på psykiatrisk klinik. Djupa svåra
 depressioner berodde på det finska ur-sprunget. Samtalsterapi
 hjälpte. Blev sjukpensionär som "krigsskadad"! Bitterhet över alla förlorade år som sjuk.
 Fick känna på att jag inte vara biologiskt barn.

Fick aldrig tänka och tycka som jag ville. Allt bestämdes över mitt huvud.
Undanhölls från nästan all kommunikation med Finland.
Om jag fått stanna i Finland hade jag fått en mer kärleksfull uppväxt.
Var avundsjuk på min syster som fick stanna hos mamma.
Fick börja i finsk skola där barnen mobbade mig för att jag inte kunde finska.
Kände mig aldrig hemma i Finland.
Tappade min identitet.
Förstod inte varför jag tvingades tillbaka, måste bo hos farmor. Far hade en ny familj.
För min mor var det en tragedi att förlora mig, trots att vi har kontakt. Hon är bitter och ångrar sig djupt.
Osäker ifråga om kärlek.
Att jag måste ligga på sjukhus – isolerad, ensam – ingen som kom och hälsade på.
Min svenska pappa tyckte jag inte om.
Det var svårt att komma till Finland 1945, det var så fattigt.
Mina föräldrar gick inte med på adoption.
Saknar mycket mina finska föräldrar.
Förlusten av språket.
Återresan, ingen brydde sig om vad jag ville.
Att som 5 åring ryckas upp med rötterna och skickas till okänd tillvaro innebar förlust av språk, minnen, föräldrar, syskon, identitet.
Efter 5 år åter ryckas upp med rötterna och sändas iväg är förödande för ett barn och sätter outplånliga spår.
Dåliga hemförhållanden i Finland. Far söp och slog min mor.
Vi fick ofta sova i uthuset.

Allt.

Man var ensam utan en mor – en främling som inte hörde till gemenskapen. Kunde varken förstå eller göra mig förstådd i början.
Jag kunde inte anförtra mig åt någon.
Dubbelheten.
Mor gifte om sig med en alkoholiserad man. Jag fick många halvsyskon.
Stympning av känslolivet.
Orkar inte med djupa personliga engagemang.
Ensamhetskänsla. Tacksamhetsskuld.
Det har på något sätt skadat min "känslomässiga" utveckling.
"Känslomässigt vingbruten." Har kanske överfört känslomässiga störningar, otrygghet, på nästa generation.
Var tvungen att förneka mig själv och mitt ursprung.
Föraktet över de egna rötterna skapade skuldkänslor och blev till hinder i kontakten med syskon.
Var ett "köpt barn" som skulle vara rar och lydig.
Kallades nazist och fick höra "Finndjäväl".
Man skall inte skilja små barn från föräldrarna.
Flytten hem 1947 var svår.
Negativt att såret fortfarande finns kvar trots att jag haft det mycket bra.
Tror att jag skulle mått bättre av att träffa min biologiska familj lite mer. Saknade nog mest att inte ha några syskon.
Känner i hjärtat att jag egentligen hör hemma i Finland.
Att inte kunna tala om att man längtade hem.
Att inte kunna säga "mamma" i Sverige. Har "tantat" mig igenom hela barndomen.
Jag vet inte riktigt säkert vart mina rötter drar iväg med mig på gamla dar.

Dragkampen om mig.
Rädsan för vad som väntade om man gjort fel.
Självsvält. Ej fått stöd o rådgivning.
Fick mest umgås med gamla människor och leka för lite med jämnåriga.
Andra släktingar har inte velat ha kontakt med mig.
Jag har antagligen undanträng mycket och inte bearbetat sorgen.
Jag missade mina föräldrars och morföräldrars sista tid på jorden.
Att jag i så många år förnekade mitt finska ursprung och levde på en livslögn.
Havererade äktenskap, dålig kontakt med barnen, långa depressioner, självmordsförsök.
Haft svårt att få bort invandrärstämpeln i Sverige trots flytande svenska utan brytning.
Har väl blivit utnyttjad ibland.
Blev uttittade – ömkad.
Det blev en överraskning för min biologiska föräldrar att jag kom hem.
Jag är bitter
Har ibland skuldkänslor för jag svek föräldrarna i Finland.
Att det negativa har en förmåga att bli större och göra mera ont ju äldre man blir.
Allt för många år av famlande efter en identitet, en plattform att stå på.
Att min far blev skjuten. Det var väldigt svårt för min mamma. Identiteten finns på "Ålands hav".
Vi hade svårt att komma överens, mamma i Finland och jag när jag blev tonåring.
Sängvätning och mardrömmar som barn.
När narkotikan gjorde sitt inträde i familjen förvärrade den min livssituation i tiotals år. Klarade inte familjeekonomin när all hjälp gick till honom.
Trots att jag adopterats har jag inte accepterats av övriga släkten.
Att ha 2 mammor och 2 pappor och ändå ingen.
Mina 7 värsta år är i Finland.
Fyra syskon kom till olika fosterhem.
Vem var min biologiska mor – kan ej minnas henne.
Det negativa och gnälliga hos föreningen Finska Krigsbarn.
Har aldrig känt att jag haft ett "eget hem" trots två äktenskap.
Livet levde jag, som om jag inte tillhörde den här planeten – har hamnat här av någon outgrundlig konstig anledning.

Enkät om Finska Krigsbarn

Enkäten med finska krigsbarn har utförts i RFK:s regi och sammanställts av Pirkko Ahlin. Närmare 300 krigsbarn besvarade den. Enkätrapporten finns i två versioner, en fullständig med alla kommentarer, en förkortad med ett urval kommentarer. Den fullständiga versionen finns tillgänglig på Immigrant-institutet i Borås.

Båda versionerna finns till salu. Den fullständiga kostar 88 kr plus porto (inom Sverige f n 60 kr), den förkortade kostar 76 kr plus porto, och kan beställas av Jouko Rajaniemi, tel 0290-24917. Upplysningar om enkäten kan fås av Pirkko Ahlin, tel 054-158638.

Några krigsbarnbilder

Ett osäkert skydd mot ryska bomber.

Mamma tröstar och vinkar farväl vid tåget!

För många var båtresan en spännande episod, för andra en skräckupplevelse.

Tågresorna var otroligt jobbiga – kunde ta 6-8 dygn t ex från Helsingfors till Helsingborg.

Hemma igen, sommaren 1943.

Vistelsen hemma i Finland blev bara några månader. Sommaren 1944 sändes dessa barn åter till Sverige.

Hemresorna tog fart 1945.

Det kunde vara smärtsamt att skiljas från den svenska familjen. Men glädjen att återförenas med sina föräldrar var minst lika påtaglig.

Hem till Uleåborg –Oulu –

Från Uleåborg hade sänts över 2'000 barn till Sverige. På Uleåborgs järnvägsstation den 17.8.1945, väntar föräldrar, syskon och andra anhöriga på tåget, som skall komma med hemvändande barn.

Krigsbarn i litteraturen

Skönlitteratur (inklusive minnen)

Ahlqvist, Dora – Björkman, Elsa: *Vi var också med. Barnen i finska kriget*. Natur och Kultur, 1940.

Andersson, Iris - Jacobsen, Marianne: *Med dubbel identitet. Ett krigsbarns öde*. Sahlgrens Förlag AB. 2001.

Björkstén, Ingmar: *Krigsbarnet*. En Helsingforsroman. 1991.

Bönnér, Gunilla: *Impi från Suomussalmi*. Finlandsbarn i Sverige 1944-1945. Bilderbok. 1999.

Christoff, Eila (red o intervjuer): *Sotalapsien kertomaa*. Kuopion Pohjola-Norden. 1990.

Cronstedt, Jean: *Krigsbarn-Gymanst-Läkare. Mitt liv i fyra världsdelar* 378 sid. Trelleborg 2001, ISBN 91-631-1021-0

Dahl, Sonja Maria: *Too Many Tears*. Spellbound, P.O. Box 17934, Boulder, Colorado. 2000?

Dahlström, Eva (red): *Möten med Sverige* (antologi). En bok för alla. 1997. - *Till chockladlandet* / av Helmi Ervin-Odelberg, s. 31-39.

Danielsen, Ann-Maj: *Att inte höra till*. B. Wahlströms 2000.

Hietamies, Heikki: *Äideistä parhain*. 1992.

Emtö, Solveig: *Krigsbarn 13408*. 1986.

Emtö, Solveig: *Eldvagnarna*.

Erving-Odelberg, Helmi: *Hälytys*. Ord & visor förlag, Skellefteå, 1998.

Erik Fahlander: *Det brinner hos grannen*. 1982.

Haakana, Anna-Liisa: *Kotiinpalun yö*. Jyväskylä 1995.

Tauno Kalske (red): *Tapahtui Suomen Turussa*. Muistoja sotavuosilta 1939-1944, Turku 1987.

Kehusmaa, Pentti: *Kivionkalo* 1996 -finns på bibliotek i Eskilstuna, Luleå, Kiruna

Korpjärvi 1997 –som ovan.

Nuoruu Alatorniolla 1998 –som ovan.

Kasvin aika 1999 –som ovan.

Sirkkojen tanssi 2000 –som ovan.

Herran enkelit 2001 –som ovan.

Kiertolainen utkommer hösten 2002

Kilpi, Eeva: *Evakuerade av livet*.

Kilpi, Eeva: *Vinterkrigets tid: barndomsminnen*.

Knuutila, Jarmo och Levola, Kari [toim.]: *Sotalapsi ej unohda*. Helsinki: Tammi, 2000.

Kovács, Magdolna (red): *Olin sotalapsi*. Samling berättelser, Siirtolaisuusinstituutti Åbo, 1995.

Konttinen, Aili: *När Inkeri kom hem*. (Liber 1961, originalet utkom 1947). På finska: *Inkeri palasi Ruotsista*. Porvoo 1947. Barnbok.

Krohn, Aarni: *Kun viisitoista vuotta vaan*. 1983.

Kyllönen, Sulo: *Kainuun sotalapset kertovat*. Paltamo 2001.

Lahtela, Markku: *Yksinänen mies*. 1976.

Lander, Leena: *Iloisen kotiinpalun asuinsijat*, H-fors 1997. På svenska: *Den glada hemkomstens boplatser*. Stockholm, Bonniers 1999.

Lehtiranta, Leila (red): *Matkalla kodista kotiin*. Sotalapset muistelevat. Vantaan Pohjola-Norden ry. 1996.

Leo, Veronica: *Ekorrogon* (Oravansilmät). Barn- och bilderbok. 1990.

Lindh, Urban: *Kainos Sång*. Teater & Musik, Sthlm. 1989.

Lundberg, Katarina: *En lektion i svenska*. Självbiografisk roman. 1988

Lüddeckens, Ralf: *Krigsbarn 1939-1947*, Ungdomsminnen från Dresden

Lundgren, Åke: *Urhos flykt*. (Inte riktigt krigsbarn, men tangerande öde.)

Lönnström, Else – Magnusson, Terttu: *Med krigets vindar*. 1991.

Det Nya Landet, antologi. Lindelöws, 1998.

Nyström, Ruben: *Pirkko från Palosaari*. Lindblad, Uppsala 1945. (Palosaaren Pirkko. 1946.)

Ortmark Almgren, Sinikka: *Du som haver barnen kär*. 1989.

Procopé, Kim: *Mänskens barnet* (teaterpjäs).

Sahlin, Virpi: *Tyhjä syli*, Ädin kirjeet Ruotsiin 1942-1946, En mors brev till sitt barn i Sverige. Titeln troligen hämtad från en finsk film från 1940 med samma namn. ISBN: 951-0-26540-3. WSOY 2002

Sandelin, Singa: *Gäst i eget hem*. Schildts, Helsingfors, 1982.

Sandman Lilius, Irmelin – Böckman, Heddi: *Hand i hand*. Schildts 1997.

von Schoultz, Solveig: *Nalleresan* (barnbok). Holger Schildts förlag 1944, nyutgåva Rabén & Sjögren 1983.

Seppä, Soile: *Ikävä kotiin*. 1994.

Strömberg, Sonia: *Sinikka*. Författares Bokmaskin, Stockholm, 1988.

Suikki, Toivo: *Ihmisiä, vuosia, tapahtumia*. Huddinge, 1989.

Tyni, Anja E: *Finnungen*. Årlans förlag. 1998.

Wellin, Ulla: *Naisen Kaaret*. Runogalleria, Helsinki, 1997. (Poesi, delvis krigsbarnsbakgrund).

Vesterberg, Sinikka: *Kaksi kotimaata*. Hämeenlinna Karisto, 2000.

Vesterberg, Sinikka: *En gång krigsbarn*. Seaview Press, Australien, 1998.

Vesterberg, Sinikka: *Skymt av livet*. Seaview Press, Australien, 1999.

Westergård, Sirkka-Liisa: *Tacka nu vackert*, Sahlgrens 2002

Westö, Kjell: *Drakarna över Helsingfors*. (Huvudpersonens far är krigsbarn, finns bara med som bakgrund i första kapitlet.)

Facklitteratur (undersökningar, avhandlingar)

Andersen, Erik: *Finlandshjälpen*. Beretning fra Centralkomiteen for Finlandshjælpen 1941-49. Khn 1949.

Andersson, Hanna: *Finska krigsbarn*. Barnflyttelsen från Finland till Sverige under andra världskriget. Högskolan i Halmstad, Institutionen för historia, 1999. C-uppsats ht 1999.

Andersson, Lilian: *Migration i Norden: Älvsborgs län: in- och utvandring, säsongarbete, arbetsvandringar, finska krigsbarn, gårdafarihandel m m, litteraturförteckning*. Borås stadsbibliotek 1996.

Antikainen, Kirsti: *Suomalaiset sotalapset Ruotsissa talvisodan aikana*. Historian pro gradu-työ, Joensuu yliopisto 1989.

Boström, Bengt: *Finlandsbarn i Värmland*. Ingår i: Värmland i krigets skugga / Karlstad: Värmlands museum, 1991. S. 44-51 : fotogr

Bruun, Elsa m fl: *Suomen lasten kiitos Ruotsille*. Svensk version: *Med 40 000 finska barn i Sverige*. En folkvandring i smått. 1943

Burlingham, Freud: *War and Children*. New York 1943/1973.

Båsk, Katja: *Finländska krigsbarn i Sverige*. Forskningsprojektet. (Serien Migrationen Finland-Sverige). 1976.

Carin Kinnunen: *Om ett antal finländska krigsbarn i Danmark*. Laudaturavhandling.

Clément Larsen, Marianne, Boysen, Jesper: *Finnebörn - et stykke Danmarkshistorie*. - Föreningen Norden, 1999. - ISBN 87-8763-509-7

de Geer, Eric: *De finländska krigsbarnen i Sverige 1941-1948*. Stockholm 1986.

de Geer, Eric: *Finländare i Göteborg II*. (Rapport i anslutning till utställningen Finsk Sisu i Kronhuset i Göteborg, 1980.)

Edvardsen, Annu: *Det får inte hända igen*. Finska Krigsbarn 1939-45. Askild & Kärnekull 1977. På finska: *Sotalapset*. Se även Annu Liikkanen.

Edvardsen, Annu: *Suomen kieli Ruotsissa*. Suomalaiset sotalapset Ruotsissa. Stockholm 1985.

Eneberg, Kaa: *Hela Sverige ställde upp för de finska flyktingbarnen*. Artikel i "Tidningen och världen". En vänbok till Olof Santesson. DN, 1998.

Eronen, Jussi A: *Lasten siirrot poliittisena kysymyksenä jatkosodan alun Suomessa*. Poliittisen historian pro gradu-tutkielma, huhtikuu -96, Helsingin Yliopisto.

Evans, Alvin L: *Ero ja lapset*. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiraportti A 44. Helsinki 1984.

Fagerholm, K. A: *Puhemiehen ääni*. Helsinki 1977.

Fagerlund, Bengt (red): *Sotaa ja leikkisotaa*. Sota-ajan kuopiolaisnuoret muistelevat. Juva 1994.

Flystam, Irene: *Finska krigsbarn 1939-1945*. Specialarbete vårterminen 1981. (Älghultskronika nr 47(1990), s. 8-21.)

Göteborgs Praktiska Mellanskolor: *Ett land - ett fosterland*. Till Finland från Göteborgs Praktiska Mellanskolor. Häfte, 36 sidor. Göteborg, 1940.

Hallinder, Annika: *Flykting i går och i dag*. (Med Pia Risan). Artemis, Skellefteå museum 1993.

Heikkola, Leena: *Lapin historiaa*. Rovaniemi 1982.

Henriksson, Susanne; Pettersson, Kristina: *Finska krigsbarn sett ur ett norrbottniskt perspektiv* D-uppsats Historia. :Luleå Universitet. ISSN 1402-1552 / ISRN LTU-DUPP—02/05—SE / NR 2002:05

Hietanen, Silvo: *Kahden kodin lapsuus - suomalainen sotalapsi*. Teoksessa Kansakunta sodassa 3. Kuulun yli. Valtion Painatuskeskus, Opetusministeriö. Helsinki 1992.

Hildebrand, Karl Gustaf, Lagercrantz, Olof: *Finlands sak är vår*. 4 sidor, korsband till de svenska hushållen, december 1939.

Holm, N. F: *Finlands sak var vår*. Strängnäs 1968.

Häggström, Brogegård & Rosander: *Migrationen Finland-Sverige*. Kulturhistoriska undersökningar, Nordiska Museet. Stockholm 1974.

Häggström, Nils: *När finländarna kom*. Migrationen Finland-Sverige efter andra världskriget. 1990.

Jalo, Margit: *Statistik över barnflyttningen till Danmark åren 1939-44*, gjord för Mannerheimförbundets danska utskott.

Jalo, Margit: *Tilastoa lastensirroista Ruotsiin vuosina 1941-46*. (Sosiaalinen aikakauskirja 1950:44.)

Janfelt, Monica: *Barn av ett krig*. Krigsbarnsverksamhet som humanitär insats i Sverige och Danmark efter första världskriget. Lic-

Krigsbarn i litteraturen

avhandling, historiska institutionen vid Åbo Akademi 1994.

Janfelt, Monica: *Stormakter i människokärlek*. Svensk och dansk krigsbarnshjälp 1917-24. Åbo akademi 1998.

Janfelt, Monica: *Svensk krigsbarnsverksamhet 1919-1924*. I Historisk tidskrift för Finland, 1990.

Janser, Rauni. Johansson, Ella: *Några finska krigsbarn i Skåne*. Sem. uppsats ET 002 HT 1980, 27 s. HT 1980

Johansson, Alf: *Finlands sak*. Svensk politik och opinion under vinterkriget 1939-40. Uddevalla 1973.

Jonsson, Paula: *Att vara barn till ett finskt krigsbarn*. Lunds Universitet, vol 10, nr 12 (19196).

Kainulainen, Martti: *Oi Suomi synnyinmaa*. 1991.

Kavén, Pertti: *70 000 pientä kohtaloa*. 1985. Sv.: *70 000 små öden*. 1994.

Keski-Suomen Sotalapset ry: *Pitäkää mumuloista huolta*.

Keskisuomalaisen sotalapsen historiikirja. Jyväskylä 2000. Innehåller utöver berättelser, dikter och essäer även material baserat på enkäter.

Kivitie, Valma m fl: *Suomen lapset kiittävät, Finlands barn tacka, De finske børn takker*.

Kivitie, Heino-Marttinen: *Suomen lapset kiittävät*. Helsinki 1949.

Kontu, Rauni: *Lapsi sodan seassa*. 1996.

Korppi-Tommola, Aura: *Sotalapset*. Tutkimusraportti. Mannerheimin Suojelusliitto. Helsinki 1996.

Korppi-Tommola, Aura: *Terve lapsi - kansan huomen*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto yhteiskunnan rakentajana 1920-1990. 1990.

Korppi-Tommola, Aura: *Ystävyyttä yli Pohjanlahden*. Vammala 1982.

Kostamo, Eila: *Lapsinainen*. Porvoo 1978.

Kovács, Magdolna (toim.): *Olin sotalapsi*. Siirtolaisuusinstituutti 1995

Kruse, Ethel: *Berättelser om finländarna i Norberg 1944-86*. 1986.

Laakso, Sirkka: *Elämää edestakaisin*. Karjalaisten evakkotaival 1939-1944. Etelä-Karjalan museo. Lappeenranta 1994.

Liikkanen, Annu (Edvardsen): *Lappu kaulassa*. På svenska: *Med lapp om halsen (Det får inte hända igen)*. Inter Terras, 1995.

Liljeberg, Karin: *Yks pari kenkiä, käytännön lastensuojelutyötä sotienjälkeisessä Suomessa*.

Lillemor Lagnebro: *Finska Krigsbarn*. Doktorsavhandling 1994.

Lomu, Juhani: *Lastensiirtokomitea ja sen arkisto 1941-1949*. Kirjoitus ylempää arkistotutkintoa varten 1.10.1974, KA.

Malmberg, Bertil: *Lapsi vaihtaa kieltä/Ett barn byter språk*. Serien Finska språket i Sverige. 1984.

Mattsson, Algot: *Timo - Bokförläggaren som blev en legend*. (Timo Kärnekull, finskt krigsbarn.) Wiken 1993.

Matvejevna, Siiri: *Välkommen till Sverige*. Material från Riksarkivet, Stockholm. Akaki Books 1996.

Mortemore, Sharon; Hirvonen, Karita; Silite, Sanda: *Hur påverkade Sverige och dess grannländer varandra under andra världskriget? Kap 4.2 Finska krigsbarn*. Projektuppsats svenska III, Institutionen för Nordiska Språk, Stockholms Universitet, Vt 1998

Nyberg, Bertel: *Pohjoismaiden avun Suomen Keskuksen toiminta 1939-40*. Kappale sodanaikaisen lastensuojelun historiaa. Sosiaalinen Aikakauskirja 34/1941.

Parsons, Martin L: *I'll take that one*. Dispelling the myths of Civilian Evacuation 1939-49. Beckett Karlson Ltd, Peterborough, 1998. ISBN 1-901292-03-7.

Parsons, ML, Starns, Penny: *The Evacuation*. The true story. DSM Peterborough, 1999. ISBN 0-9536516-1-4.

Parsons, ML: *Waiting to go home*. Letters and reminiscences from the Evacuation 1939-45. DSM, Peterborough, 1999. ISBN 0-9536516-0-6.

Pojo lokalhistoriska arkiv Vallonsmeder och krigsbarn: Historier om Pojobor under tre sekel.. 1995

Prins Wilhelm: *Hur Sverige hjälpte Finland genom Centrala Finlandshjälpen*. Stockholm 1940.

Pulma, Panu & Turpeinen, Oiva: *Suomen lastensuojelun historia*. Kouvola 1987.

Pykäläinen, Päivi: *Sotalapset*. Tutkimus sotalasten kokemuksesta ja elämänvaiheesta. Turun terveydenhuolto oppilaitos 1996.

Raatikainen, Eila: *Evakkotaival*.

Rung, Grete: *Barn i ett fremmed land - Finska börn på Roskildeegnen fra 1941*. Årsskrift för Roskilde Museum 1984-85.

Runtti, Susanna: *Naapurin evakkoon*. Keuruu 1994.

Räsänen, Eila: *Finska krigsbarn*. Separationsupplevelser i barndomen och konsekvenser i vuxenålder. 1990.

Salmi, Tuula: *Kansakunnan lesket*. Helsinki 1986.

Salminen, Heikki: *Suomalaiset sotalapset ja Ruotsi: lastensiirto-organisaatiot, kuljetukset Ruotsiin ja paluu Suomeen vuosina 1939-*

1957. Licentiatavhandling, Turun Yliopisto 2001.

Schildt, Mila & Runeberg, Arne (red): *Finlandsbarnen i Danmark*. Helsingfors 1960. Lapsemme Tanskassa. Helsinki 1961.

Selkinen, Laila: *"Olin sotalapsi"*. Aikuisen sotalapsuudelleen antama merkitys. Helsingin Yliopisto, Pro graduututkielma, 1998.

Serenius, Mona: *The Silent Cry*. A Finnish War Child during World War II and 50 Years Later. International Forum of Psychoanalysis 1995, Vol 4, no 1, sid 35-47.

Smeds, Astrid Marie-Louise: *Finska krigsbarns minnesbilder av språkväxlingar i olika kontext*. Åbo akademi, Pedagogiska fakulteten, 2000.

Sourander, Bertel: *Kokemuksia suomalaisten lasten siirroista Ruotsiin talvella 1941-42*. 1942.

Syrjö, Maria: *Perheellisen virkanaisen selviytymisstrategia sota-ajan Suomessa*. Pro gradu. Helsingin yliopisto 1997.

Tarkiainen, Kari: *Finnarnas historia i Sverige*. Jyväskylä 1993.

Thuresson, Karin: *Finlandshjälpen i Örebro län under finska vinterkriget 30 november 1939-13 mars 1940*. Monografi, C-uppsats i historia, 10 p., Högskolan i Örebro, Hum. Inst. 1998

Trespråkig minnesskrift med bildkollage över bartransporterna.

Tuunainen, V: *Sotien aikana Ruotsiin lähetettyjen lasten mielenterveydestä*. Pro gradu, Helsinki 1982.

Uusitalo, Aarre: *Katsaus Mannerheimin Lastensuojeluliiton 40-vuotiseen toimintaan*. Helsinki 1961.

Vainio, Antti: *Turun Vapaan huollon keskuksen avustustyö talvisodan ja välirauhan aikana 1939-40*. Turku 1992.

Wallenius, Erkki: *Kansakodin kuokkavieraat*. Toisen maailmansodan jälkeen Ruotsiin muuttaneet suomalaiset kaunokirjallisuuden kuvaamina. Åbo Akademi 1998.

Wallin, K: *Att vara invandrarbarn i Sverige*. Stockholm 1978.

Vasala-Fleischer, Maria: *Finneborn - ett stycke Danmarkshistorie*. Studia Historica in honorem Vilho Niitemaa. Turun Historiallinen arkisto 42. Tammissaari 1987.

Vasama, Yrjö: *Viisikymmentä vuotta lastensuojelutyötä*. Helsinki 1972.

Westling, Achilles: *Juurettomana omassa maassa*. I tidskriften Lapsi ja nuoris 1956/15/1. 1956.

Westling, Achilles: *Om kriminella efterverkningar av krigstidens barnflyttningar*. Nordisk Tidskrift för Kriminalvård 1960:48.

Viio, Matti: *Följden av att bli förbannad*. Stockholm 1997.

Vilkuna, Kustaa: *Sanan valvontaa*. Sensuuri 1939-1944. Keuruu 1962.

Ylppö, Arvo: *Lastensiirto Ruotsiin*. Elämäni pienten ja suurten parissa. 1964.

Ylppö, Arvo: *Onneton lasten siirtäminen*. I Irma Heydemann: Suomen lasten pitkä marssi. Porvoo 1980.

Tidskrifter:

MedlemsNytt, Medlemstidning för Riksförbundet Finska Krigsbarn, c/o Kai Rosnell, Kølångsvägen 10, 741 42 Knivsta.

Sotalapsi - krigsbarn, Centralförbundet för finska krigsbarn i Finland, c/o Knuutinen, Kaskenkaatantien 18 C 33, FIN-02100 Espoo, Finland.

Sotalapsi, Keminseudun sotalapset ry jäsenlehti. 1-7, 1994-1996.

TERVE! Medlemsblad för Skåneföreningen Finska Krigsbarn.

TERVE! Finska krigsbarn i Skåne berättar. Antologi, 2002

Kassetter:

Paavo Rajakoski, textförf. & Esko Granroth, musik:

Krigsbarnsången "Vieraalle maalle" (Till främmande land). Finns att beställa för 40 FIM + porto 10 FIM av Rauni Kemi, Hoikantie 14 B 15, FIN-90500 Oulu, Finland.

Jarmo Knuutila, Kari Levola [utgivare]: *Sotalapsi ei unohta*

3 ljudkassetter i 1 box (ca 3 tim., 45 min.). - Inläsare: Olli Etelämäki. - 1 6-kass.emballage.

Kirja kertoo sotalapsioperaation historialliset taustat. Teosta varten haastatettiin yli kahtasataa suomalaista sotalasta, joista 17 kertoo elämäntarinansa. Kaikkiaan sotalapsia oli n. 70 000. - Boken redogör för den historiska bakgrunden till Operation krigsbarn. Man skickade ca 70.000 finska barn till Sverige under kriget. Drygt 200 krigsbarn har intervjuats varav 17 ingående berättar om sina liv. BN 433 59 77

Ljungström, Barbro: *Tag mig härifrån, mor!* [videoupptagning]: ett krigsbarns rop på hjälp: en tankeställare för framtiden / Stockholm: Utbildningsradion.

En skånsk-finsk bildrapsodi genom åren 1992-2002

Festligt riksmöte 1993

Middag på Backagården 1997

Kultur i Hässleholm 1994

Riksmöte i Åhus 2000

Försommarträff på Stenshuvud 2001

Arvo kastar stövel i Pärup

Glatt humör i Forsakar 2002

Våra bidragsgivare

Ett antal bidragsgivare har gett föreningen allmänt stimulansbidrag.. Skåneförening Finska Krigsbarn tackar för deras generösa bidrag.

För att möjliggöra tryckning av denna publikation har föreningen erhållit peronliga bidrag från flera medlemmar.

Höörs
kommun

Länsförsäkringar
Kristianstad

SEB Lund

Färs & Frosta
Sparbank

Nordea

*Samt Finlandsvännen
Måns Lindell, Rolsberga*

Börje Dahl
Jorma Enochsson
Sirkka Gurby
Ritva Jönsson
Martti Kavén
Pirjo Kavén
Tuulikki Kinnunen
Eila Lundström
Annikki Nilsson
Arvo Oljakka
Eila Emas Puke
Kyösti Pyykkö
Tapani Rossi
Seppo Sjöberg
Anita Sjöholm
Kerttu Wikström
Inger Väärälä
Teemu Väärälä
Keijo Yndén
Seija Yndén

Affischer - Broschyrer Böcker - Tidningar - Tidskrifter

och mycket, mycket mer trycker vi i våra
4-färgspressar 720x1020

I tidningsrotationen trycker vi tabloid- och
fullformatstidningar med upp till 16 sidor 4-färg

Välkomna Ni också

NORRA SKÅNE OFFSET

281 81 Hässleholm • Tel. 0451-74 51 11 Fax 0451-74 50 31 • nskoffset@nsk.se www.nso.se